

Kocatepe İslami İlimler Dergisi

Journal of Kocatepe Islamic Sciences

e-ISSN: 2757-8399

cilt/volume: 7 • sayı/issue 1 • (Haziran/June): 99-120

Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Lût Kıssasında Zikredilen Olumsuz Tutum ve Davranışların Değerler Eğitimi Açısından Tahlili

*Analysis of Negative Attitudes and Behaviours Mentioned in
the Parable of Prophet Lot in the Qur'ân in terms of Values
Education*

Emrah BALIK

Doktora Öğrencisi, Gümüşhane Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri
Anabilim Dalı

PhD Student Gumushane University, Faculty of Theology, Department of Basic Islamic
Sciences

Gümüşhane/Türkiye

✉ emrahbalik@outlook.com.tr orcid.org/0000-0001-6668-1249

Makale Bilgisi / Article Information

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 07.02.2024

Kabul Tarihi / Accepted: 27.04.2024

Yayın Tarihi / Published: 15.06.2024

Atıf: Balık, Emrah. "Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Lût Kıssasında Zikredilen Olumsuz Tutum ve Davranışların Değerler Eğitimi Açısından Tahlili". *Kocatepe İslami İlimler Dergisi* 7/1 (Haziran 2024), 99-120. <https://doi.org/10.52637/kiid.1433068>

Cite as: Balık, Emrah. "Analysis of Negative Attitudes and Behaviours Mentioned in the Parable of Prophet Lot in the Qur'ân in terms of Values Education". *Journal of Kocatepe Islamic Sciences* 7/1 (June 2023), 99-120. <https://doi.org/10.52637/kiid.1433068>

İntihal/Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi/This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Yayıncı/Publisher: Afyon Kocatepe University • <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kiid> • kiid@aku.edu.tr

© Emrah BALIK | Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 (CC BY-NC) International License

Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Lût Kıssasında Zikredilen Olumsuz Tutum ve Davranışların Değerler Eğitimi Açısından Tahlili*

Öz

Kur'ân-ı Kerîm'in önemle üzerinde durduğu ve uyguladığı eğitim metotlarından birisi de kıssalara yer vermesidir. Bu kapsamda Kur'ân'da pek çok peygamber, kişi ve topluluk kıssası yer almaktadır. Kur'ân'da kıssalara yer verilmesinin bir dizi amacı vardır. Bu istikamette, insanların ibret almalarını sağlama amacı başta olmak üzere, kıssaların amaçları ile Kur'ân'ın indiriliş gayesi arasında büyük bir benzerlik söz konusudur. Çünkü Kur'ân insan hayatını ilgilendiren ferdi meselelerden ve toplumsal olaylardan bahsederken geçmiş peygamberlerin ve ümmetlerin yaşanmış tarihi tecrübelerine kıssalar yoluyla yer vermektedir. Kur'ân-ı Kerîm geçmiş peygamber ve ümmetlerin hikâyelerinde akıl sahibi insanlar için pek çok ibretler bulunduğunu ve bunların uydurulabilecek sözler olmayıp iman eden insanlar için rahmet ve hidayet kaynağı olduğunu vurgulamaktadır. İnananlar için bir hidayet kaynağı olan Kur'ân-ı Kerîm, kıssalar yoluyla insanlara yeni bir inanç kazandırmayı, onları batıl inançlardan uzaklaştırmayı, kısacası hayatlarını değiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu özelliğinden hareketle Kur'ân kıssaları, değerler eğitimi açısından önemli bir konuma sahiptir. Hiç şüphesiz değerler eğitimi hususunda istifade edilebilecek metotlardan biri de kıssa/hikâye ile eğitim metodudur. Nitekim Kur'ân kıssaları iyi, doğru, güzel, helâl vb. değerlerin Hz. Âdem'den beri var olduğunun şahitleridir. Zira kıssalar insanlık tarihi kadar eskidir. Bu bakımdan Kur'ân kıssalarına serpiştirilen pek çok değişik rol model ve olumlu-olumsuz davranış örneklerine dair anlatımlar her düzeyde insanın kendine yönelik hisseler çıkarmasına imkân oluşturmaktadır. Kıssalarda bahsi geçen değişik karakterlerin temsil ettiği roller ve bu rollerden kaynaklanan davranışların yol açtığı sonuçlarla ilgili dramatik aktarımlar muhataplarda kalıcı tutum ve davranış değişikliklerine yol açmaktadır. Bu bağlamda Kur'ân'da anlatılan her bir kıssa, değerler eğitimi bakımından önem arz etmektedir. Bu çerçevede Hz. Lût kıssası da günümüz birey ve toplumlarına bir dizi ahlaki ilke ve erdemler kazandırmayı hedeflemesi bakımından üzerinde titizlikle durulması ve tahlil edilmesi gereken bir kıssadır. Nitekim Kur'ân kıssalarının etki alanının sadece tarihte meydana geldiği toplumla sınırlı olmadığı, kıssaların bugünün insan ve toplumlarını da ilgilendiren boyutlarının olduğu gerçeği, Hz. Lût kıssasının değerler eğitimi açısından incelenmesinin bir gereklilik olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda makalenin konusu "Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Lût Kıssasında Zikredilen Olumsuz Tutum ve Davranışların Değerler Eğitimi Açısından Tahlili" şeklinde belirlenmiştir. Hz. Lût, kırk yıl süren peygamberlik döneminde günahkâr olan ve başta erkekler arasındaki eşcinsel ilişki olmak üzere birçok kötülüğü çekinmeden işleyen kavmini Allah'a karşı gelmekten menetmiş, onları kulluk şuuruna ve Allah'a itaate davet etmiştir. Bu çerçevede Kur'ân-ı Kerîm'deki Hz. Lût kıssası, bireysel ve toplumsal ahlaki konu edinen ve ilgili konuyu mükemmel bir üslupla sunan bir kıssadır. Bu kıssada anlatılanlara göre, Hz. Lût'un kavminin ortaya koyduğu çirkin davranışlar, sözü edilen toplumun bireysel ve toplumsal ahlaki ayaklar altına aldığını göstermektedir. Günümüzde de bazı birey ve toplumların benzer ahlaki ilke ve erdemleri istismar ettikleri görülmektedir. Böyle durumlarda insanlara, geçmişte bu ahlaki ilke ve erdemleri yok sayan kişi ve toplumların yaşadıklarını anımsatmak ve onların bir dizi ibretlik sonuçlar çıkarmalarına yardımcı olmak toplumsal bir sorumluluktur. Bu doğrultuda, insani her ihtiyaçta olduğu gibi cinsel ihtiyacı da helal çerçevesinde gidermek, İslâm'ın ısrarla üzerinde durduğu konulardandır. Bu bağlamda günümüz birey ve toplumlarına, iman ve ahlak eksenli bir dünya hayatı telkin etme adına, Hz. Lût kıssasında zikredilen olumsuz tutum ve davranışları tespit etmek ayrıca önem arz etmektedir. Ancak bu şekilde insanlar, geçmişten gerekli dersleri çıkarırlar ve aynı yahut benzer ahlaksızlıklardan korunabilirler.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Kur'ân-ı Kerîm, Kıssa, Hz. Lût, Değerler Eğitimi.

* Bu çalışma 2018 tarihinde tamamlanan *Kur'ân'da Hz. Lût Kıssasının Değerler Eğitimi Açısından Tahlili* başlıklı yüksek lisans tezi esas alınarak hazırlanmıştır.

Analysis of Negative Attitudes and Behaviours Mentioned in the Parable of Prophet Lot in the Qur'an in terms of Values Education*

Abstract

One of the educational methods emphasized and applied by the Qur'an is the use of parables. In this context, there are many stories of prophets, individuals and communities in the Qur'an. The inclusion of parables in the Qur'an serves a number of purposes. In this regard, there is a strong similarity between the purposes of parables and the purpose of the Quran's revelation, primarily to ensure that people take lessons. This is because the Qur'an includes the historical experiences of past prophets and nations through parables when it talks about individual issues and social events that concern human life. Qur'an emphasizes that within the stories of past prophets and communities, there are numerous lessons for people of understanding, and these are not fabrications but sources of mercy and guidance for believers. As a source of guidance for believers, the Qur'an aims to give people a new faith through parables, to lead them away from superstitious beliefs, in short, to change their lives. Based on this feature, Qur'anic parables have an important position in terms of values education. Undoubtedly, one of the methods that can be utilized in values education is the method of education through storytelling/narratives. Indeed, the Qur'anic parables are witnesses to the existence of values such as good, right, beautiful, lawful, etc. since Adam. Because narratives are as ancient as human history itself. In this respect, the many different role models and examples of positive and negative behaviors interspersed in the Qur'anic parables allow people at all levels to draw their own conclusions. The dramatic narratives about the roles represented by the different characters mentioned in the parables and the consequences of the behaviors arising from these roles lead to permanent changes in attitudes and behaviors in the addressees. In this context, each parable in the Qur'an is important in terms of values education. In this context, the parable of Lot is a parable that should be meticulously emphasized and analyzed in terms of its aim to impart a set of moral principles and virtues to today's individuals and societies. Indeed, the fact that the scope of the impact of Quranic parables is not limited to the societies in which they occurred historically, but also encompasses dimensions relevant to today's individuals and societies, underscores the necessity of examining the story of Prophet Lot from the perspective of values education. In this context, the subject of the article was determined as "Analysis of Negative Attitudes and Behaviours Mentioned in the Parable of Prophet Lot in the Qur'an in terms of Values Education". Prophet Lot, during his forty years of prophethood, forbade his people, who were sinful and committed many evils, especially homosexual intercourse between men, from disobeying Allah Almighty, and invited them to the consciousness of servitude and obedience to Allah. In this context, the parable of Prophet Lot in the Holy Qur'an is a parable that deals with individual and social morality and presents the related issue in a perfect style. According to the account narrated in this parable, the vile behaviors exhibited by the people of Prophet Lot (peace be upon him) illustrate how the mentioned society trampled upon individual and societal ethics. Even today, some individuals and societies abuse similar moral principles and virtues. In such cases, it is a social responsibility to remind people of the experiences of individuals and societies in the past who have disregarded these moral principles and virtues, and to help them draw a series of instructive conclusions. In this regard, fulfilling sexual needs within the framework of halal, as in every human need, is one of the issues that Islam insists on. In this context, it is also important to identify the negative attitudes and behaviors mentioned in the parable of Lot in order to inculcate a world life based on faith and ethics in today's individuals and societies. Only in this way can people learn the necessary lessons from the past and be protected from the same or similar immoralities.

Keywords: Tafsir, The Holy Quran, Parable, Lot, Values Education.

* This study was prepared based on the master's thesis entitled *Analysis of the Parable of Lot in the Qur'an in terms of Values Education* completed in 2018.

Giriş

İnsanları eğitirken pek çok yöntem kullanan Kur'ân-ı Kerîm'in en etkin yöntemlerinden biri de hiç şüphesiz kıssa anlatmak suretiyle ortaya koyduğu eğitim metodudur. Bu nedenle birçok açıdan bilimsel çalışmalara konu olan Kur'ân kıssaları, değerler eğitimi hususunda da yoğun bir muhtevaya sahiptir. Nitekim kendi çağlarında üsve-i hasene olan peygamberler, sergiledikleri tevhid mücadeleleriyle günümüzde de örnek şahsiyetler konumundadırlar. Dolayısıyla Kur'ân'da kıssası aktarılan her bir peygamberin ortaya koyduğu tevhid mücadelesini tahlil edip, güncel bir bakış açısıyla değerlendirmek gerekmektedir. Bu bağlamda, Kur'ân'da Hz. Lût kıssasında zikredilen olumsuz tutum ve davranışların değerler eğitimi açısından tahlil edilmemiş olması, çalışmanın özgün yönünü ortaya koymaktadır. Zira farklı kaynaklar baz alınarak Hz. Lût kıssasının farklı yönlerinin kaleme alındığı akademik çalışmalar, kıssada zikredilen olumsuz tutum ve davranışları değerler eğitimi yönünden detaylı bir şekilde incelememişlerdir. Nitekim bu çalışmaların bir kısmı Hz. Lût kıssasını Kur'ân bağlamında ortaya koymakta,¹ bazıları farklı kutsal kitaplardaki bilgileri kıyaslayarak kıssayı ele almakta,² bazıları da kıssada yer alan farklı konular bağlamında ve yine bu konulardan hareketle bir değerlendirme yapmaktadırlar.³

Bu çalışma, giriş kısmının ardından üç bölümden oluşmaktadır. Bu bağlamda birinci bölümde Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Lût kıssası, ikinci bölümde değerler eğitimi ve üçüncü bölümde ise Hz. Lût kıssasında zikredilen olumsuz tutum ve davranışlar konuları ele alınmaktadır.⁴ Elde edilen bulgular sonuç kısmında verilmektedir.

1. Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Lût Kıssası

Kur'ân-ı Kerîm, hayatının her alanında insanoğluna yol göstermektedir. Hidayet rehberi olan Kur'ân, hayatın tabii bir parçası ve neslin devamı için olması gereken cinsel ihtiyaçlarında da insana yol göstererek helal ve haram sınırlarını çizmektedir. Aynı şekilde o, ailenin ve toplumun huzur ve refahı için bu konudaki ifsat edici davranışlardan şiddetle

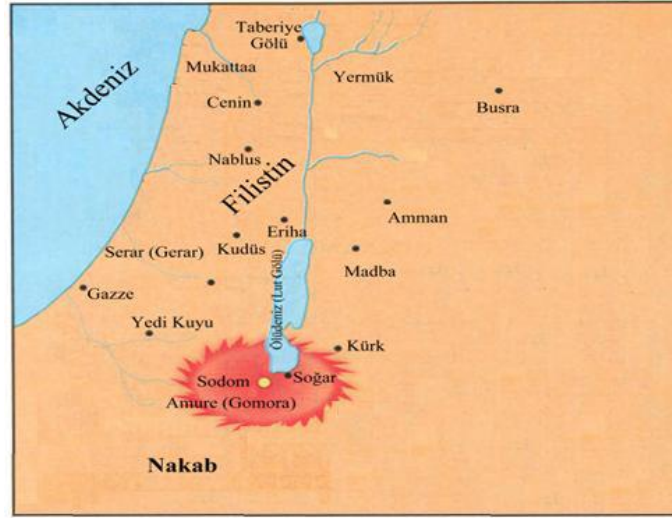
- ¹ Mehmet Kemal Atik, "Kur'ân'da Lut Kavmi ve Düşündürdükleri", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2 (1988), 287-308; Ömer Müftüoğlu, *Kur'an'da Lut Kavmi* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1999); Ramazan Şahan, *Kur'an-ı Kerim'de Lut (as), Bununla İlgili İsrailiyyat ve Günümüze Mesajları (Bir Konu Tefsiri Denemesi)* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2000); Debreli Vildan Fâik, "Hüd Sûresi'nde Hz. Lût ve Kavmi", çev. Bilâl Temiz, *EKEV Akademi Dergisi -Sosyal Bilimler-* 12/35 (2008), 311-332.
- ² Muharrem Yıldız, *Kitab-ı Mukaddes ve Kur'an-ı Kerim Açısından Ad-Semud ve Lut Kavimleri* (Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1988); Kemal Polat, "Lût Kıssasına Kitab-ı Mukaddes ve Kur'ân Perspektifinden Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 24 (2005), 147-165; Abdulhalim Güneş, *Kur'an-ı Kerim ve Kitab-ı Mukaddes'te Hz. Lut (as) Kıssası* (Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006); Mehmet Katar, "Tevrat'ın Lut Kıssası Üzerine Bir Araştırma", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 47/1 (2007), 57-76; Mustafa Kırkız, *Kutsal Kitaplardaki Tarihi Olaylar ve Edebi Yorumu (Hz. Adem'den Hz. Lut'a Kadar)* (Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2009); Cemalettin Cuma Atay, *Kitab-ı Mukaddes ve Kur'an-ı Kerim'de Lut ve Lut Kıssası* (Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011).
- ³ Zeki Tan, *Kur'an'a Göre Hz. Salih, Hz. Lut, Hz. Şuayb Kavimlerinin İnkırazında Ma'siyetin Rolü* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1994); Simon Şişman, "Lut Gölü Yazmaları", çev. Âsaf Hâlet Çelebi, *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi* 2/1 (1957), 37-58; Faruk Tuncer, "Hz. Lut'un Kavmine Karşı Kızlarını Sunmasının Anlamı", *Darulfunun İlahiyat* 26 (2012), 111-136; Hewa Khalid İbraheem Dzaiy, *Kur'an Kıssalarının Eğitimsel Boyutları (Hz. Adem, Hz. Nuh, Hz. Hud, Hz. Saleh, Hz. Lut Örneği)* (Bingöl: Bingöl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017); Adem Çatak - Ahmet Vural, "Lût Fassı Bağlamında İbn Arabî'de Tasarruf Kavramı", *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi* 3/2 (2018), 34-46; Rumeysa Yazar, "Kur'an'da Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Eşcinselliğe Sosyolojik Bakış", *Journal of Analytic Divinity* 4/1 (2020), 196-213; Halil Temiztürk - Enes Büyük, "Güngör Karauğuz, Hz. Nuh, Hz. İbrahim ve Hz. Lut Bağlamında Kur'an Arkeolojisi -Bir Yöntem Teklifi-", *İslam Araştırmaları Dergisi* 51 (2024), 181-189.
- ⁴ Makale hacmi ve sınırı göz önünde bulundurarak Hz. Lût kıssasında zikredilen Allah'ın dosdoğru yoluna tabi olmak, Allah'a karşı sorumluluk bilincine sahip olmak, iffeti muhafaza etmek, Allah'a güvenmek, merhamet sahibi olmak, hakkı tebliğde sabırlı olmak ve adaletili olmak gibi olumlu değerlere yer verilememiştir. Hz. Lût kıssasında zikredilen bu değerler için ayrıca bk. Emrah Balık, *Kur'ân'da Hz. Lût Kıssasının Değerler Eğitimi Açısından Tahlili* (Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 49; Mehmet Bağış, *Kur'ân'daki Peygamber Kıssalarında Değerler Eğitimi* (Ankara: İlahiyat Yayınları, 2021), 116-117.

kaçınmasını emretmektedir. Bu bakımdan Kur'ân-ı Kerîm, bir kavmin cinsel konularda düşmüş olduğu ifsadı ve sonrasında uğradığı azabı Hz. Lût kıssası⁵ bağlamında ele alarak, gerek câhiliye dönemindeki insanlardan gerekse kıyamete kadar ilahi vahye muhatap olacak olan tüm toplumlardan, bu konudaki davranışlarında kendilerine çekidüzen vermelerini istemektedir. Bu çerçevede Kur'ân'ın uyarısı, "Artık sen (Habîbim) kıssayı (onlara) anlat. Belki iyice düşünürler."⁶ şeklindedir.

1.1. Hz. Lût'un Peygamberliği ve Kavmiyle Mücadelesi

Küçük yaşta babasını kaybeden Hz. Lût, amcası Hz. İbrâhim'in yanında büyümüş ve Hz. İbrâhim'in insanları hakka davetine ve kavmiyle mücadelesine şahit olmuştur. Kavmi Hz. İbrâhim'in davetine icabet etmemiş ve ona ateşe atmaya varıncaya kadar çeşitli eziyetlerde bulunmuşlardır.⁷ Hz. İbrâhim, kavminin inkârı ve isyanı üzerine ailesini, kendisine tabi olanları ve Hz. Lût'u yanına alıp Yüce Allah'ın emriyle ilk olarak bir müddet ikamet ettikleri Harran'a ardından da Şam'a hicret etmişlerdir. Kıtık nedeniyle Şam'dan da Mısır'a hicret etmişlerdir. Allah'ın kendilerine ihsan ettiği bolluk ve berekete rağmen Firavun'un saldırısı ve zulmünden dolayı yeniden Şam'a doğru giderek Filistin topraklarındaki Sebe denilen yere hicret etmişlerdir ve Hz. İbrâhim buranın yöneticisi olmuştur. Amcası Hz. İbrâhim'in yanında tebliğ inceliklerini ve hakka davetin zorluklarını öğrenerek yetişen Hz. Lût ise Allah'ın emriyle kavmini irşat etmek üzere Ürdün topraklarında Ölü Deniz kıyısındaki Sodom bölgesine yerleşmiş ve bu bölgedeki insanların hem idarecisi hem de peygamberi olmuştur.⁸

Şekil 1. Hz. Lût'un Kavminin Yaşadığı Sodom Bölgesi

Kaynak: Ebu Halil Şevkî, *Atlasu'l-Kur'ân*, (Beyrût: Dâru'l-Fikri'l-Muâsir, 2003), 13.

Hz. Lût'un Hz. İbrâhim'den ayrılıp Sodom bölgesine hicret etmesiyle alakalı kaynaklarda farklı görüşler yer almaktadır. Hz. İbrâhim Hz. Lût'a sahip oldukları hayvanların çok olmasının yanı sıra otlak alanlarının az olması nedeniyle Sodom bölgesine yerleşmesini

⁵ Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Lût kıssasının geçtiği âyetler için bk. *Kur'an-ı Kerim Meali Anlam ve Yorum Merkezli Çeviri*, çev. Mustafa Öztürk (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2021), el-A'râf 7/80-84; el-En'âm 6/86; Hüd 11/74-83; el-Enbiyâ 21/71-75; el-Hicr 15/57-77; eş-Şuarâ 26/160-175; el-Ankebût 29/26-35; en-Neml 27/54-58; es-Sâffât 37/133-138; Kâf 50/12-14; Sâd 38/12-14; el-Kamer 54/33-39; ez-Zâriyât 51/24-37; et-Tahrîm 66/10.

⁶ el-A'râf 7/176.

⁷ el-Enbiyâ 21/51-70; Meryem 19/41-50; el-En'âm 6/72-81; es-Sâffât 38/83-99.

⁸ Ebü'l-Fidâ' İmâdüddîn İsmâil b. Şihâbiddîn Ömer b. Kesîr b. Dav' b. Kesîr el-Kaysî el-Kureşî el-Busrâvî ed-Dimaşkî eş-Şâfiî, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (Beyrut: Mektebetü'l-Me'arif, 1981), 1/149-153; Ebu'l-A'lâ el-Mevdûdî, *Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi ve Peygamberler*, çev. Ahmet Asrar (Ankara: Pınar Yayınları, 1992), 455; Hz. İbrâhim ile ona iman eden yeğeni Hz. Lût'un hicret hadisesinin Kur'ân-ı Kerîm'de anlatımı için bk. el-Ankebût 29/26; el-Enbiyâ 21/71.

tavsiye etmiştir. Bunun üzerine Hz. Lût'un Hz. İbrâhim'in yanından ayrılarak Sodom bölgesine yerleştiği ve ardından burada peygamber olarak görevlendirildiği ifade edilmektedir. Diğer bir rivayete göre ise Yüce Allah tarafından Sodom bölgesine peygamber olarak tayin edilen Hz. Lût'un konu hakkında amcası Hz. İbrâhim ile istişarede bulunduğu ve ardından Sodom bölgesine hicret ettiği söylenmektedir.⁹

Hz. Lût, kırk yıl sürecek olan peygamberlik dönemine¹⁰ günahkâr olan ve her türlü kötülüğü ve fuhşiyatı çekinmeden, edepsizce işleyen kavmini Yüce Allah'a karşı gelmekten menetmeye, onları kulluk şuuruna ve Allah'a itaate davet ederek başlamıştır. Diğer peygamberler gibi Hz. Lût da kavmini hakka davet ederken onlardan herhangi bir ücret beklemediğini söylemektedir.¹¹ Nitekim bu husus peygamberlerin davetlerinin kaynağının vahiy, amaçlarının da insanların tevhid ekseninde imanlı ve ahlaklı bir hayat yaşamalarını sağlamak olduğunu ortaya koymaktadır.¹²

Burada Hz. Lût'un kavminin asıl suçunun Yüce Allah'ı inkâr olmadığı bilakis onların Allah'ı ilah ve rab olarak tanıdıkları ve buna rağmen Allah'a itaat etmeyip bilhassa ahlaki yaşantılarında O'nun kanunlarına uymayıp elçisi Hz. Lût'un hidayet çağrısına kulak asmadıkları söylenmektedir.¹³ Başka bir görüşe göre ise Kur'ân-ı Kerîm'de her bir peygamberin ön planda olan bir görevi olması hasebiyle Hz. Lût'un tebliğinde tevhidden bahsedilmemesi tevhide emretmediğini göstermez. Nitekim Hz. İbrâhim ve Hz. Lût'un birbirlerine yakın coğrafyada yaşamaları ve Hz. İbrâhim'in şirk ile mücadele görevinin olması nedeniyle Hz. Lût'un da bu görevi üstlendiği fakat ön plana çıkartılan görevinin çirkin bir fuhşa bulaşmış kavmini doğru yola iletmek olduğu söylenmektedir.¹⁴ Hz. Lût'un kavminin bulaştığı bu çirkin davranış Kur'ân-ı Kerîm'de kendilerinden önce hiçbir toplumun işlemediği ahlaksız bir iş olarak anlatılmakta ve bu tutumlarından dolayı bu kavim müsrif (haddi aşan) bir topluluk olarak tanıtılmaktadır.¹⁵

Âyet-i kerimeye göre kendilerinden önce hiç kimsenin yapmadığı bir fuhşu yapan Hz. Lût'un kavmi bu çirkin davranışı yapan ilk kimseler olarak tanıtılmaktadır. Kendilerinden sonra gelecek olan nesillere kötü örnek olacaklarından da hareketle Hz. Lût'un mesajında, onları bu fuhşiyattan alıkoymaya çalışması ön plana çıkmaktadır.

Güvenilir bir peygamber olduğunu ifade eden¹⁶ Hz. Lût, "fuhuş işleyen",¹⁷ "haddi aşan",¹⁸ "(meşru) yolları kesen",¹⁹ "ahlaka aykırı davranışlarda bulunan",²⁰ "peygamber ve inananları tehdit edip alaya alan",²¹ "cahillik yapan"²² ve "hakka şüphe ile yaklaşan"²³ kimseler olarak nitelendirdiği kavmini doğru yola davet etmiş ve yaptıkları bu çirkin davranışlardan vazgeçmelerini öğütlemiştir. Fakat cinsel arzularına esir olan ve hiçbir uyarıya aldırmaz etmeyip günaha ısrar eden kavmi Hz. Lût'u yalancılıkla itham edip inkâr etmiş ve vahiyden kuşku duymuşlardır.²⁴

⁹ Mustafa Asım Köksal, *Peygamberler Tarihi* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2004), 246.

¹⁰ Atik, "Kur'ân'da Lut Kavmi ve Düşündürdükleri", 294.

¹¹ eş-Şuarâ 26/160-171.

¹² Muhammed Ali Sâbûnî, *Safvetü't-tefâsîr* (Beyrut: Daru'l-Kur'ani'l-Kerim, 1402/1981), 2/392.

¹³ Ebu'l-A'lâ el-Mevdûdî, *Kur'an'a Göre Dört Terim*, çev. Osman Cilacı (İstanbul: Beyan Yayınları, 1989), 51-52.

¹⁴ Ebû Abdillâh (Ebü'l-Fazl) Fahrüddîn Muhammed b. Ömer b. Hüseyin er-Râzî et-Taberistânî, *Mefâtihu'l-gayb* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1421/2000), 28/9-10.

¹⁵ el-A'raf 7/80-81.

¹⁶ eş-Şuarâ 26/162.

¹⁷ el-A'raf 7/80.

¹⁸ el-A'raf 7/81.

¹⁹ el-Ankebût 29/29.

²⁰ el-Ankebût 29/29.

²¹ eş-Şuarâ 26/167; en-Neml 27/56.

²² en-Neml 27/55.

²³ el-Kamer 54/36.

²⁴ eş-Şuarâ 26/160-164; el-Kamer 54/33, 36.

Kavminin yalanlamalarına ve alay edip aşağılamalarına rağmen Hz. Lût onlara doğru yolu tebliğ etmekten vazgeçmemiştir. Bunun üzerine kavmi Hz. Lût'a tebliğ yasağı koymuş ve davasından vazgeçmemesi halinde onu sürgünle tehdit etmiştir.²⁵ Hz. Lût, kavminin tehditlerine aldırış etmeyerek her defasında onlara yaptıkları bu çirkin işten dolayı kızdığını, bu işe buğzettiğini söylemiş ve bu yaşantılarından razı olmayıp onlardan uzak olduğunu ifade ederek rahatsızlığını dile getirmiştir.²⁶ Kavminin edepsizliklerinden duyduğu rahatsızlığı dile getiren Hz. Lût onların azgınlıklarına karşı Rabb'inden helak edilmeleri için yardım istemiştir. Bu çirkin işten uzak durabilmek ve kavminin tehditlerine karşı koyabilmek için kendisini ve ailesini kavminin düştüğü bataklıktan kurtarması için Rabb'ine dua etmiştir.²⁷ Yüce Allah, Hz. Lût'un yaptığı bu duayı kabul ederek helak ile vazifelendirdiği meleklerini o bölgeye göndermiştir. Melekler Hz. Lût'tan önce amcası Hz. İbrâhim'i ziyaret etmişlerdir.²⁸

Kaynaklarda insan suretine bürünmüş, genç, görülmemiş derecede yakışıklı, beyaz yüzlü ve güzel kokulu olarak anlatılan²⁹ bu meleklerin sayıları konusunda farklı görüşler mevcuttur. Rivayetlerde sayıların on dört, on bir, dokuz ya da üç olabileceği ifade edilmektedir.³⁰ Bir rivayete göre ise Cebrâil (a.s.), İsrâfil (a.s.) ve Mikâil (a.s.) ile birlikte üç kişi oldukları da söylenmektedir.³¹

Helak için görevlendirilen meleklerin Hz. Lût'tan önce Hz. İbrâhim'e misafir olmaları şu şekilde yorumlanmıştır. Yüce Allah gönderdiği melekleri Hz. Lût'un kavmini helak etmekle görevlendirmesinin yanı sıra onları müjdecî ve azap ile uyarıcı olarak da göndermiştir. Nitekim Allah'ın rahmeti gazabından önce gelmektedir. Bu nedenle melekler Hz. Lût'un kavmini helak etmeden önce Hz. İbrâhim'i ziyaret ederek İshak adında bir oğlu olacağını müjdelemişlerdir.³²

Meleklerin Hz. Lût'un kavmini helak etmek için vazifelendirildiklerini söylemeleri üzerine Hz. İbrâhim, içinde Hz. Lût'un da olduğu memleketi helak etmemeleri için meleklerle mücadeleye girmiştir.³³ Hz. İbrâhim'in meleklerle tartışma hadisesi Yüce Allah'ın emrine karşı geliş şeklinde değil de Hz. İbrâhim'in Rabb'ine olan samimiyet boyutunu göstermesi bakımından muhabbet dolu bir dua ve yakarış şeklinde anlaşılmaktadır.³⁴ Nitekim Hz. Lût'un kavminin helak edilmemesi için Rabb'ine yalvaran Hz. İbrâhim'in kişiliği ve karakter yapısı Kur'an'da hoşgörülü, yumuşak kalpli ve Allah'a adanmış bir dava adamı şeklinde tarif edilmektedir.³⁵ Rivayetlere göre Hz. İbrâhim meleklerle şu şekilde bir tartışma yapmıştır:

"Hz. İbrâhim: İçerisinde Allah'a inanmış üç yüz kimsenin olduğu bir memleketi helak eder misiniz?"

Melekler: Hayır etmeyiz dediler.

- Peki iki yüz Müslüman olsa helak eder misiniz?

- Etmeyiz.

²⁵ el-Hicr 15/70; eş-Şuarâ 26/167.

²⁶ eş-Şuarâ 26/168.

²⁷ eş-Şuarâ 26/169.

²⁸ Hûd 11/69-76; el-Ankebût 29/31-32; el-Hicr 15/49-60; ez-Zâriyât 51/24-33.

²⁹ Ebû 'Abdullâh Muhammed b. Ahmed el-Hazrecî el-Kurtubî, *el-Câmi' li-ahkâmi'l-Kur'an*, nşr. Hişâm Semîr el-Buhârî (Riyad: Dâru 'Âlemi'l-Kutub, 1423/2003), 9/115; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 1/170; Sâbûnî, *Safvetü't-tefâsîr*, 3/106.

³⁰ Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, 13/66; Kurtubî, *el-Câmi' li-ahkâmi'l-Kur'an*, 9/98; Vehbe Zuhayli, *Tefsiru'l-münir*, çev. Hamdi Arslan vd. (İstanbul: Bilimevi Basım Yayınları, 2003), 5/351.

³¹ Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmülî et-Taberî el-Bağdâdî, *Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk* (Mısır: y.y., 1326), 1/153; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 1/170; Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili* (Ankara: Akçağ Yayınları, 2006), 5/164-165; Sâbûnî, *Safvetü't-tefâsîr*, 3/106; Köksal, *Peygamberler Tarihi*, 249.

³² Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, 18/11.

³³ el-Ankebût 29/31-32.

³⁴ Ebû'l-A'lâ el-Mevdûdî, *Tefhimul-Kur'an*, çev. Muhammed Han Kayani vd. (İstanbul: İnsan Yayınları, 1997), 2/398.

³⁵ Hûd 11/75.

-

-

- Ya bir kişi olsa?

- Etmeyiz.

- O halde orada Lût var.

- Ey İbrâhim, bu tartışmadan vazgeç! Biz o memlekette kimlerin var olduğunu çok iyi biliyoruz. Hz. Lût'u ve karısı haricindeki ailesini kurtaracağız."³⁶

Hz. İbrâhim'i ziyaretlerinin ardından Hz. Lût'a giden meleklerin yolculuklarına dair Kur'ân-ı Kerîm'de herhangi bir bilgi yer almamaktadır. İslâm tarihi kaynaklarında ise konuyla alakalı farklı anlatımlar mevcuttur. Bazı rivayetlere göre genç ve görülmemiş derecede yakışıklı delikanlılar suretinde gelen meleklerin Hz. Lût ile şehrin girişinde veya bahçede çalışmakta iken rastlaştıkları söylenmektedir. Bazı rivayetlere göre ise, bir ırmaktan su almakta olan Hz. Lût'un iki kızıyla karşılaşan meleklerin misafir olabilecekleri güvenli bir yer sormaları üzerine Hz. Lût'un kızlarının melekleri gizlice babalarına getirdikleri söylenmektedir.³⁷

İnsan suretinde evine gelen misafirlerin melekler olduğunu ilk anda fark edemeyen Hz. Lût, kendisini evine misafir getirme konusunda da yasaklayıp tehdit eden kavminin misafirlerine yapabileceği sapkınlıklarından dolayı endişelenmiştir.³⁸ Hz. Lût'un evine gizlice gelen melekleri "Lût'un yanına bugüne kadar benzerleri görülmemiş kadar güzel ve yakışıklı gençler geldi." diyerek kavmine haber veren kimsenin Hz. Lût'un Sodom şehrine geldiği ilk yıllar evlendiği Vahile adındaki eşinin olduğu rivayet edilmektedir.³⁹ Nitekim Hz. Lût'un karısı, Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Nûh'un karısı ile birlikte kocaları peygamber olduğu halde onlara iman etmeyip ihanet eden iki kadın olarak tanıtılmaktadırlar.⁴⁰

Genç ve yakışıklı insanların Hz. Lût'un evine misafir olduklarını haber alan kavmi sevinmiş bir şekilde koşarak Hz. Lût'un yanına gelmişlerdir. Hz. Lût ile kavmi arasında geçen bu diyalog Kur'ân-ı Kerîm'de şu şekilde anlatılmaktadır:

"Bu esnada (Lût'un yanına yakışıklı erkek misafirlerin geldiğini öğrenen) Lût kavmi, sevinç içerisinde gelip kapıya dayandılar. Lût, "Bakın bunlar benim misafirlerim. Ne olur, beni onlara karşı mahcup etmeyin. Allah'tan korkun da beni rezil etmeyin!" diye yalvardı. Fakat onlar küstahlaşıp, "Biz seni el alemin işine karışmaktan, ötekini berikini kollayıp gözetmeye çalışmaktan menetmemiş miydik?!" diye karşılık verdiler. Lût "Eğer doğru bir iş yaparsanız, işte kızlarımız; onlarla evlenin" dedi."⁴¹

Âyetteki Hz. Lût'un "İşte kızlarımız" ifadesini müfessirler iki türlü yorumlamışlardır. Bazıları Hz. Lût'un öz kızlarını kastettiğini ifade etmekle birlikte burada kızlarıyla zina teklifinde bulunmayıp nikâhlanmayı teklif ettiğini ve âyetin devamında gelen "Bunlar sizin için daha temizdir." ifadesinin de bunu desteklediğini söylemektedirler.⁴² Diğer müfessirler ise "bir milletin peygamberine nispeti çocukların babaya nispeti gibidir" düşüncesinden hareketle Hz. Lût'un "işte kızlarımız" ifadesiyle kavminin kızlarını kastettiğini hatta onların eşlerini kendi kızları sayarak "Helal olan eşleriniz varken neden haram olanı istiyorsunuz?" dediğini ifade etmektedirler.⁴³

³⁶ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 1/179.

³⁷ Taberî, *Târîhu'l-ümem*, 1/154; Râzî, *Mefâtîhu'l-gayb*, 23/80; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 1/179-180.

³⁸ el-Hicr 15/61-62; Hûd 11/77; el-Ankebût 29/33.

³⁹ Râzî, *Mefâtîhu'l-gayb*, 28/13-14; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 1/182.

⁴⁰ et-Tahrîm 66/10.

⁴¹ el-Hicr 15/67-71; Hûd 11/78.

⁴² Kurtubî, *el-Cami' li-ahkâmi'l-Kur'an*, 23/118; Ebü'l-Fidâ' İmâdüddîn İsmâil b. Şihâbiddîn Ömer b. Kesîr b. Dav' b. Kesîr el-Kaysî el-Kureşî el-Busrâvî ed-Dımaşkî eş-Şâfiî, *Tefsîrü'l-Kur'âni'l-'azîm*, thk. Sâmi bin Muhammed Selâme (Riyad: Daru't-Tayyibe, 1999), 8/3969; Mevdûdî, *Tefhîmü'l-Kur'an*, 2/401; İsmail Yiğit, *Peygamberler Tarihi* (İstanbul: Kayıhan Yayınları, 2007), 280.

⁴³ Râzî, *Mefâtîhu'l-gayb*, 13/81; İbn Kesîr, *Tefsîrü'l-Kur'âni'l-'azîm*, 8/3970; Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, 5/166; Sâbüni, *Safvetü't-tefâsîr*, 3/106.

Kavmi, Hz. Lût'un bütün çabalarına rağmen niyetlerinden vazgeçmemiş ve "Senin kızlarında bir hakkımız yok, sen bizim ne istediğimizi çok iyi bilirsin." diyerek azgınlıklarında ısrar etmişlerdir.⁴⁴ Hz. Lût misafirlerini korumak hususunda kavmini ikna etmek için elinden geleni yapmış fakat başarılı olamamıştır. Kur'ân-ı Kerîm Hz. Lût'un buradaki çaresizliğini "Keşke sizin yaptığınızı bu çirkin işe engel olacak bir gücüm veyahut güçlü bir desteğim olsaydı." şeklindeki ifadesiyle anlatmaktadır.⁴⁵ Bunun üzerine Hz. Lût'a Allah'ın elçileri olduklarını açıklayan melekler, kavminin kendilerine zarar veremeyeceğini ifade ederek bir gece vakti hanımı haricindeki ailesiyle birlikte şehirden çıkmasını ve kavminin şüphe etmekte oldukları azap ile sabaha yakın bir vakitte karşılaşacaklarını söylemişlerdir.⁴⁶ İkna olmaya yanaşmayan azgın kavim Hz. Lût'un evine girmiş ve bunun üzerine melekler onların gözlerini kör etmiş ve onlara uyarılara aldırış etmemeleri nedeniyle "Müstahak olduğunuz azabı tadın." denilmiştir.⁴⁷

1.2. Hz. Lût'un Kavminin Helak Edilmesi

Hz. Lût'un davet ve uyarılarına aldırış etmeyen kavmi onunla alay etmiş ve onu yalanlamışlardır. Hatta kendilerini hakka davet eden ve yaptıkları fuhşiyattan menetmeye çalışan Hz. Lût'u tehdit ederek engellemeye çalışmışlar, bununla da yetinmeyerek vadedilen azabı hemen getirmesini talep etmişlerdir. Bu nedenle helakî hak etmişlerdir. Son ana kadar yapılan uyarılara aldırış etmeyip inkârda ısrar eden Hz. Lût'un kavminin helak edilişi Kur'ân-ı Kerîm'deki farklı sûrelerde yaşadıkları şehirlerin alt üst edilmesi, üzerlerine pişmiş taş yağdırılması, korkunç bir sese yakalanmaları ve üzerlerine gökyüzünden felaket yağması şeklinde anlatılmaktadır.⁴⁸ Bazı müfessirler yerin alt üst edilmesi hadisesini Cebrail'in (a.s.) kanadını şehrin altından takıp yukarıya kaldırması ve sonra şehri ters çevirip altını üstüne getirmesi şeklinde anlatmaktadırlar. Bu şekilde üzerlerine pişmiş taşlar yağdırılmış ve şehir yerin içine gömülmüştür. Ardından Yüce Allah, o bölgeyi etrafına fayda vermeyen bir göle çevirmiştir.⁴⁹

Mevdûdî (öl. 1979) helak olayını akli ve bilimsel bir şekilde açıklamaya çalışarak bu hadisenin volkanik bir yanardağ patlaması ve şiddetli bir deprem şeklinde ortaya çıktığını söylemektedir. Kuvvetli bir depremle alt üst olan şehrin üzerine yanardağın patlamasıyla da ateş halindeki taşlar yağmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'de ifade edilen çamurdan pişirilmiş taşlarla da muhtemelen volkanik dağın içindeki buhar ve kaynayan maddelerin birleşmesiyle meydana gelen lav ve taşlar kastedilmiştir. Mevdûdî, bu deprem ve volkanik patlama kalıntılarının şu an bile Lût gölünün etrafında bulunduğunu söylemektedir.⁵⁰ Seyyid Kutub (öl. 1966) ise helak hadisesinin volkanik bir yanardağın harekete geçmesi ve kuvvetli bir deprem ile meydana geldiğini söyleyen Mevdûdî ile benzer görüşleri paylaşmakla birlikte bu helak hadisesinin bir deprem ve volkanik patlama ile gerçekleşmesinin zorunlu olmadığını, tamamen mucizevî bir şekilde böyle bir hadisenin olabileceğini ifade etmektedir.⁵¹ Netice itibarıyla helak hadisesinin tabiatüstü bir şekilde ya da tabii felaket halinde olması esasında küçük bir yorum farkını ortaya koymaktadır. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm Yüce Allah'ın bilgisi ve izni dışında küçücük bir yaprağın dahi yerinden oynayamayacağını açıkça ifade etmektedir.⁵²

⁴⁴ Hûd 11/79.

⁴⁵ Hûd 11/80.

⁴⁶ Hûd 11/81.

⁴⁷ el-Kamer 54/ 36-37.

⁴⁸ el-Ankebût 29/34; Hûd 11/82-83; el-Hicr 15/ 73, 74; el-A'râf 7/84; el-Hacc 22/43-45; Sâd 38/13-15; el-Hâkka 69/9, 10; Kâf 50/13, 14; ez-Zâriyât 51/33, 34; en-Necm 53/53, 54; el-Furkân 25/40.

⁴⁹ Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, 13/90-91; Kurtubî, *el-Cami' li-ahkamî'l-Kur'an*, 9/123-124; İbn Kesîr, *el-Bidaye ve'n-nihâye*, 1/181-182.

⁵⁰ Mevdûdî, *Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi*, 465.

⁵¹ Seyyid Kutub, *Fî zilâli'l-Kur'an* (Beyrut: İhyâ'u't-Türâsi'l-Arabiyye, 1967), 6/498.

⁵² Fussilet 41/47; el-En'âm 6/59.

Hz. Lût'un kavmi sabah vakti helak edilmiştir.⁵³ Çünkü sabah vaktinin rahat ve sükûnet anı olmasından dolayı azabın bu vakitte gelmesinin daha korkutucu ve ibret verici olacağı ifade edilmektedir.⁵⁴ Helak edilen şehirlerde yaşayan insan sayısının 400 veya 4000 kişi olduğu söylenmektedir.⁵⁵ Kur'ân-ı Kerîm'de felaketten sadece bir ev halkı kadar insanın yani Hz. Lût ve ailesinin (kızlarının) Allah'ın inayetiyle kurtulduğu ifade edilmektedir.⁵⁶ Hz. Lût'un, kendisine inanmayan hanımı da helak edilmiştir.⁵⁷ Nitekim insanlar soyları ile değil, kendi amelleriyle karşılık görürler. Peygamberin eşi olmak, hatta soyundan gelen biri olmak insanları kurtarmamaktadır. Zira insanı kurtaracak olan, inancı ve amelidir.

Kaynaklarda Hz. Lût ile birlikte on dört kişinin daha kurtulduğu da ifade edilmektedir. Helak hadisesi gerçekleşmeden önce şehirden ayrılan Hz. Lût'un helak hadisesi gerçekleştikten ve gün aydınlandıktan sonra beraberindeki ailesi ile birlikte Filistin'e doğru hareket ettiği ve oradaki amcası Hz. İbrâhim'in yanına gidip yerleştiği, Hz. İbrâhim'in de malının yarısını Hz. Lût'a verdiği ve ölünceye kadar o bölgede birlikte yaşadıkları ifade edilmektedir.⁵⁸

Yüce Allah Kur'ân-ı Kerîm'de pek çok kıssada olduğu gibi geçmişte yaşanan olaylardan insanoğlunun ibret alması için Hz. Lût kavminden de örnekler vermektedir. Allah Teâlâ insanoğlunun aklını kullanarak kendisine karşı kulluk görevlerini eksiksiz yerine getirmesini, aksi takdirde geçmiş kavimlerin başına gelen musibetlerden uzak kalamayacağını haber vererek onu uyarmaktadır.⁵⁹

2. Değerler Eğitimi

Yüce Allah, âlemi ve insanı boşu boşuna yaratmadığını açık bir şekilde ifade etmektedir.⁶⁰ O halde varlık âleminin yaratılış gayesi nedir? Yaptıklarından sorumlu olarak yaratılmış tek varlık olan insan bu gayeye uygun hareket etmekte midir? Bu gayeyi gerçekleştirmek için insanın ne yapması gerekmektedir? Nitekim bu soruların cevabı varlık âleminin yaratılış gayesini ortaya koymaktadır. Hiç şüphesiz burada devreye tarihte yaşamış kavimler, tevhid mücadelesi veren peygamberler ve bazı mühim tarihî hadiseleri anlatan Kur'ân kıssaları girmektedir. İçerik yönüyle kıssalar bir kısım müfessirlere göre Kur'ân-ı Kerîm'in üçte birini, diğer bir kısma göre ise üçte ikisini oluşturmaktadır.⁶¹

Sözleriyle ve yaşantılarıyla insanlara örnek olan peygamberler insanlara Yüce Allah'a nasıl kulluk etmeleri gerektiğini öğretmektedirler. Helal ve haramların sınırlarını çizerek insanın yapması ve yapmaması gereken davranışları ortaya koyan Kur'ân-ı Kerîm, örnek olarak peygamber kıssalarını çokça kullanmaktadır. Nitekim günah işlememiş olan peygamberler, toplumların önderleri ve örnek alınması gereken yegâne kimseleridirler. Bu bakımdan Kur'ân kıssalarında peygamberlerin hayatlarından kesitler sunularak onların üstün ahlaklarının örnek alınmasının istenmesi Kur'ân kıssalarının değerler eğitimi açısından önemini ortaya koymaktadır. Zira değerler eğitimi hususunda hangi metotlardan istifade edilebileceği konusunda pek çok araştırma yapılmıştır. Bu metotlardan biri de hiç şüphesiz kıssa/hikâye ile eğitim metodudur.

Hikâyeler en etkili anlatım usullerinden biridir. Hikâye yöntemi sayesinde en zor konular rahatça anlatılır, akılda kalacak bir etkiye kavuşur. Bu anlamda Kur'ân-ı Kerîm'deki kıssalar çok daha büyük etkiye sahiptirler. Çünkü yaşanmış tarihî hakikatler olan Kur'ân

⁵³ el-Hicr 15/73, 83; Hûd 11/81; el-Kamer 54/38.

⁵⁴ Ebû's-Senâ Şihâbüddîn Mahmûd b. Abdillâh b. Mahmûd el-Hüseynî el-Âlûsî, *Rûhu'l-me'ânî fi tefsiri'l-Kur'âni'l-'azîm ve's-seb'i'l-messânî* (Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 1985), 22/112.

⁵⁵ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 1/182.

⁵⁶ el-A'râf 7/83.

⁵⁷ Hûd 11/81.

⁵⁸ Taberî, *Târîhu'l-ümem*, 1/156; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 1/183.

⁵⁹ el-Hicr 15/75-77; el-Ankebût 29/35; Hûd 11/89.

⁶⁰ el-Enbiyâ 21/16; ez-Zâriyât 51/56.

⁶¹ Remzi Kaya, "Kur'an-ı Kerim Kıssaları ve Düşündürdükleri", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 11/2 (2002), 36.

kıssaları, insanlara öğüt vermek ve onlara kurtuluş yolunu göstermek için tarihteki önemli olayları konu edinirler. Aynı şekilde Kur'ân kıssaları iyi, doğru, güzel, helâl vb. değerlerin Hz. Âdem'den beri var olduğunun şahitleridir. Çünkü kıssalar insanlık tarihi kadar eskidir. Bu doğrultuda kıssalar hikâye dinleyerek eğlenmek ya da hoş vakit geçirmek düşüncesiyle meydana gelmiş bir anlatım biçimi değillerdir. Bir amaca yönelik olmaları hasebiyle kıssalar vermek istediği ders veya mesajı çoğunlukla dolaylı olarak vermektedirler.⁶²

Nihai hedefi, insanlara bireysel ve toplumsal yönden dünya ve ahiret saadetini kazandırmak olan ve bu konuda onları en mükemmel bir şekilde eğiten Kur'ân-ı Kerîm, peygamber kıssalarını sunarken de aynı amacı gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Kıssaların Kur'ân'da yer almasının inananlara yönelik iki temel gayesi olduğu söylenmektedir. İlki, kıssaların inançlı kimselere moral verip onları dünyada yaşanan sıkıntılara ve zulme karşı teselli etmesidir. İkincisi ise insanlığı nefsin ve şeytanın yolundan uzak tutmak ve onun kurduğu tuzaklardan korumaktır.⁶³ Nitekim indiği dönemde Kur'ân'ın, kız çocuklarını diri diri gömecek hale gelen insanları eğiterek onları kıyamete kadar bütün insanlığın örnek alabileceği birer yıldız hâline getirmesi, üzerinde çokça tefekkür edilmesi gereken önemli bir husustur.

Kıssaların değerler eğitimi açısından önemli hale gelmesi insanda doğal olarak bulunan bazı özelliklerden de kaynaklanmaktadır. Çünkü insan her türlü davranış ediniminde taklide ve etkileşim kurmaya meyilli bir varlıktır. Bu bakımdan Kur'ân kıssalarındaki anlatımlar her seviyedeki insanın kendine yönelik hisseler çıkarmasına imkân oluşturmaktadır.⁶⁴ Bu minvalde mümin birinin hafızasında yer eden kıssalar sürekli olarak zihindeki canlılığını sürdürür ve hayatın her anında insana yol gösterir. Üzülde olduğu anlarda ona moral kaynağı olur, kararsız kaldığında da ona rehberlik eder. Sabırlı ve soğukkanlı bir şekilde hareket etmesine yardımcı olur. Kur'ân'da peygamberlerin yaşadığı hadiseler, katlandıkları sıkıntılar, her türlü zorluğa rağmen yılmadan sabırla dik durarak mücadelemeleri hak yolun davetçisi her mümini derinden etkiler. Mümin, hayatın her safhasında peygamberleri ve verdikleri zorlu mücadeleyi düşünerek moral bulur; onlardan güç, kuvvet ve heyecan alır. Aynı şekilde kendisinin karşı karşıya kaldığı hadiseleri peygamberlerin ve büyük dava adamlarının başına gelenlerle kıyaslayarak daha ağır imtihanlara maruz kalmadığı için şükreder. Kendine daima peygamberlerin ve onların yolundan giden sâlih dava adamlarının hayatlarını rol model olarak seçen mümin, daima o ulvi gayelerin peşinden giderek Rabb'inin razı olduğu bir hayat sürer.

Netice itibarıyla kıssaların da içinde olduğu hikâye yoluyla eğitim metodu, din ve ahlak eğitimi için var olan metotların en önemlilerindedir. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm geçmiş peygamberlerin kavimleriyle olan mücadelelerini anlatan kıssaları aktarıırken birçok açıdan onların örnek alınmasını ve kıssalarda sakınılması gereken tutum ve davranışlar olarak zikredilen hâllerden de uzak durulmasını istemektedir. Hiç şüphesiz kıssalarda zikredilen değerler insanlığın huzura kavuşmasında bugüne kadar olduğu gibi kıyamete kadar da bütün insanlık için birer kılavuz mesabesinde dirler. Dolayısıyla bu makalede Hz. Lût'un kıssasında zikredilen olumsuz tutum ve davranışlar incelenerek Kur'ân'ın bu davranışlardan sakındırmak suretiyle Hz. Lût'un kıssasıyla değerler eğitimine nasıl katkı sunduğu belirlenecektir.

3. Hz. Lût Kıssasında Zikredilen Olumsuz Tutum ve Davranışlar

İnsanların dikkatini çekmeye çalışan, onları düşünmeye, tefekkür etmeye ve öğüt almaya çağıran Kur'ân-ı Kerîm,⁶⁵ muhataplarından peygamber kıssalarını okurken kendi hisselerine ne düştüğünü düşünmelerini ve bu mesajların insanların hayatlarında ne gibi

⁶² Hatice Kelpetin Arpağuş, "Kıssanın Ahlaki Fonksiyonu", *Diyanet Dergisi* 160 (2004), 5-16.

⁶³ Kara, *Güncel Değeri Açısından Kur'ân Kıssaları*, 127.

⁶⁴ Muhiddin Okumuşlar, "Din Eğitiminde Etkin Bir Yöntem Olarak Hikâye", *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 21 (2006), 237.

⁶⁵ Yûsuf 12/111.

değişiklikler ortaya koyduğunu tasavvur etmelerini istemektedir. Bu bağlamda Hz. Lût'un kavminin topluca helak edilmesine sebep olan olumsuz tutum ve davranışların tespit edilmesi önem arz etmektedir. Bu nedenle Hz. Lût kıssasında tespit edilen zina yapmak, livâta yapmak, cahil olmak, hayâsızlık yapmak, müsriflik yapmak, fâsıklık yapmak, ihtiras sahibi olmak, kibirlenmek, hıyanet etmek, nankörlük yapmak, bozgunculuk çıkarmak, eşkıyalık yapmak, zulmetmek ve hile yapmak şeklindeki olumsuz tutum ve davranışlar aşağıda ayrıntılı olarak incelenecektir.

3.1. Zina Yapmak

Tarihten beri gerek ilahi dinlerde ve gerekse insanlığın ortak kültüründe çirkin bir fiil olarak kabul edilen *zina*,⁶⁶ sözlükte "nikâh akdi olmaksızın birisiyle cinsel ilişkide bulunmak"⁶⁷ anlamına gelmektedir. "Bir şeyin haddi aşması"⁶⁸ manasına gelen *fahşâ* kelimesi de zina anlamında kullanılmaktadır.⁶⁹

Zinayı haram kılan Kur'ân-ı Kerîm, ona yaklaşılmamasını dahi yasaklayarak meselenin ciddiyetini şu şekilde ifade etmektedir: "Zina etmek şöyle dursun, zinaya vesile olacak her şeyden uzak durun. Çünkü zina çok çirkin bir iş, çok kötü bir yoldur."⁷⁰ Burada insanı zinaya yaklaştıracak olan her şeyden uzak durulması gerektiği emredilmektedir. Çünkü çirkin bir iş olan bu fiile insanı sevk edebilecek şeyler de en az o iş kadar çirkin ve kerih görülmelidir ki zinaya yol açmasın. Aksi takdirde bu yola giren kimsenin kendini muhafaza etmesi zor bir durumdur.

Hz. Lût'un kavminin kendilerinden önce hiç kimsenin yapmadığı erkekler arasındaki eşcinsel ilişki fiilini işledikleri ve bu sebeple de haddi aşan bir toplum haline geldikleri Kur'ân-ı Kerîm'de şu şekilde anlatılmaktadır:

"Lût, kavmine şöyle dedi: "Siz nasıl insanlarsınız? Dünyada sizden önce hiçbir milletin yapmadığı çirkin bir işi nasıl yapabiliyorsunuz? Siz kadınları bırakıp şehvetinizi tatmin etmek için erkeklerle ilişkiye giriyorsunuz. Böylesine iğrenç bir işi nasıl yapabiliyorsunuz? Olacak iş değil bu! Siz gerçekten azıp yoldan çıkmış bir topluluksunuz."⁷¹

3.2. Livâta Yapmak

Eşcinsel ilişki ahlaksızlığına karşı mücadele etmiş bir peygamberin ismi olan *Lût* kelimesinden türetilen *livâta*, bu ahlaksız fiile verilen isimdir. *Lûtî* ise, sözü edilen ahlaksızlığı yapan kişi demektir.⁷² Nitekim Hz. Lût'un kavminin en belirgin özelliğinin, "cinsel ilişki açısından erkeğin erkekle birlikte olması"⁷³ manasına gelen livâta/homoseksüellik olduğu birçok âyet-i kerîmede ifade edilmektedir. Bu özellik söz konusu kavmin helak olmasına neden olan çirkin bir iştir. Bu konuda Kur'ân'da Hz. Lût'un kavminin daha önceden hiçbir milletin işlemediği bir hayâsızlığı işledikleri, kadınları bırakıp şehvi arzularla erkeklere yaklaştıkları ve bu sebeple de haddi aşan bir kavim oldukları anlatılmaktadır.⁷⁴ Bu bağlamda eşcinsel ilişkinin ilk defa Hz. Lût'un kavminde ortaya çıktığı söylenmektedir. Müfessirlerden Fahrettin Razi'ye (öl. 606/1210) göre ise bu cinsel sapıklık daha önce bireysel olarak işlenmiş olabilir; fakat toplumsal olarak işlenip haddi aşan bir noktaya gelmesi ilk defa Hz. Lût'un kavminde vuku bulmuştur.⁷⁵ Ayrıca Hz. Lût'un kavminin bu kadarıyla da

⁶⁶ Hüseyin Esen, "Zina", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 44/440.

⁶⁷ Ebû'l-Kâsım el-Huseyn b. Muhammed er-Râğıb el-İsfehânî, *el-Müfredât fî ğarîbi'l-Kur'ân*, nşr. Safvân 'Adnân ed-Dâvûdî (Beyrut: Dâru'l-Kalem, 1412), 463.

⁶⁸ Râğıb el-İsfehânî, *el-Müfredât*, 782.

⁶⁹ Yûsuf 12/24.

⁷⁰ el-İsrâ 17/32.

⁷¹ el-A'râf 7/80-81.

⁷² Mehmet Doğan, *Doğan Büyük Türkçe Sözlük* (İstanbul: Pınar Yayınları, 2005), 721-724.

⁷³ Mehmet Kâmil Yaşaroğlu, "Livâta", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2003), 27/198; Doğan, *Doğan Büyük Türkçe Sözlük*, 721-724.

⁷⁴ el-A'râf 7/80-81; el-Ankebût 29/28; en-Neml 27/54.

⁷⁵ Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, 10/496.

yetinmeyerek erkek erkeğe nikâhlandıkları da ifade edilmektedir.⁷⁶ Netice itibariyle livâta/homoseksüellik fiili Hz. Lût'un kavminin en belirgin karakteri olmuş ve bu cinsel sapıklık bu kavimle özdeşleşmiştir.

İnsan fitratına uygun olan ilişkinin dışına çıkılmasının birçok olumsuz davranışın tetikleyicisi olduğunu anlatan Hz. Lût kıssası bir bakıma bu haram olan ilişki sebebiyle toplum yapısının bozulduğunu da vurgulamaktadır. Neticede bu kavim, düştükleri sapıklık nedeniyle yoldan gelip geçen insanlara bile sataşım zarar verir hale gelmişlerdir.⁷⁷

Hz. Lût'un fitrata mugayir olan eşcinsellik yolunu tercih eden kavmi, peygamberlerinin uyarılarına aldırmamış hatta onun misafirlerine (genç erkekler suretindeki meleklere) saldırmaya varıncaya kadar azgınlıkta hat safhaya ulaşmışlardır. Bu nedenle sonraki nesillere ibret olacak bir biçimde helak edilmişlerdir.

"Melekler Lût'a şöyle dediler: "Canı sağ olasıca! Bu adamlara laf anlatacağım diye kendini yorma. Çünkü şehvet bunların gözünü döndürmüş, ne yaptıklarını bilmiyorlar." Nihayet, gün doğarken korkunç bir deprem onları yakalayiverdi. Biz o milletin yaşadığı şehrin üstünü altına getirdik. Onların üzerine pışmış sert taşlar yağdırdık. Hiç şüphesiz Lût kavminin akıbetinden çıkarılacak dersler var. Fakat bundan ders çıkaracaklar, ibret nazarıyla bakıp araştıran kimselerdir. İşte o şehre ait kalıntılar işlek bir yol güzergâhında hâlâ duruyor. Şüphesiz bu kalıntılar da birer ibret vesikasıdır; ne var ki bundan ibret alacak olanlar, inanan ve inanmaya niyetli olan kimselerdir."⁷⁸

Yüce Allah'ın insanları helak etmesine neden olan eşcinsellik sapıklığını işleyenlere ne tür cezai yaptırım uygulanacağına dair kaynaklarda farklı görüşler mevcuttur. Bu sapıklığı işleyenleri lanetleyen Hz. Peygamber⁷⁹ her iki kişinin de recmedilerek öldürülmesini emretmektedir.⁸⁰ Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ali bu çirkin işi işleyen kişilerin kılıçla öldürülüp cesetlerinin yakılarak kül haline getirilmesi gerektiği görüşündedirler. Hz. Ömer ve Hz. Osman ise bu kimselerin yıkılmak üzere olan bir bina içine koyularak binanın onların üzerine yıkılması gerektiği görüşündedirler. Hz. İbn-i Abbas ise bu fiili işleyenlerin yüksek bir binanın çatısından baş aşağıya atılmaları gerektiği kanaatindedir.⁸¹ Neticede bu sapkınlığı işleyenlere uygulanacak ceza türlerine dair rivayetlerden de bu işin ne kadar çirkin ve kerih görülen bir iş olduğu anlaşılmaktadır.

Ayrıca "cinsel ilişki açısından erkeğin erkekle birlikte olması"⁸² anlamına gelen *livâta* kelimesinin, hayatını insanları ahlaklı bir hayat yaşamaya davet etme konusunda mücadele ederek geçiren bir peygamber olan Hz. Lût'un ismine izafe edilerek olumsuz değerler için kullanılmasının doğru bir yaklaşım olmadığını ifade etmek gerekmektedir.

3.3. Cahil Olmak

Sözlükte "bilginin zıddı" olarak tarif edilen *cehalet* "bir kimsenin bilgiden yoksun olması, doğru veya yanlış sahip olunan bilginin aksinin yapılması" şeklinde tarif edilmektedir.⁸³ Bu bakımdan cehalet, tarihte kalmış bir dönemi ifade etmesinden ziyade bir zihniyeti ortaya koyması sebebiyle her dönemde yaşanması muhtemel olan sapkın bir yoldur. Zira peygamberlerin davetine kulak asmayıp aldırış etmeyen ve onlarla alay eden kavimler câhiliye toplumu olarak nitelendirilmişlerdir.⁸⁴ Nitekim Hz. Lût'un cinsel sapıklık

⁷⁶ Atik, *Kur'an'da Lut Kavmi ve Düşündürdükleri*, 296.

⁷⁷ el-Ankebût 29/28-29.

⁷⁸ el-Hicr 15/72-77.

⁷⁹ Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, nşr. Ebû Hâcir Muhammed Saîd Besyûnî (Beyrut: y.y., 1405/1985), 1/317.

⁸⁰ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/300; Ebû Dâvûd Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdî, *es-Sünen* (Kahire: Dâru İhyâi's-Sünneti'n-Nebeviyye, ts.), 4/158; Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd Mâce el-Kazvîni, *es-Sünen* (Beyrut: Dâru'l-Ceyl, 1998), 2/856.

⁸¹ Mevdûdî, *Tefhimul-Kur'an*, 2/63-64.

⁸² Yaşaroğlu, "Livâta", 27/198; Doğan, *Doğan Büyük Türkçe Sözlük*, 721-724.

⁸³ Râğîb el-İsfehânî, *el-Müfredât*, 249.

⁸⁴ Hüd 11/29; el-Ahkâf 46/22-23; el-A'râf 7/138.

içinde bulunan kavmi de Kur'ân-ı Kerîm'de cahil bir toplum olarak anlatılmaktadır: "Siz nasıl oluyor da kadınları bırakıp erkeklerle ilişkiye girebiliyorsunuz. Yoo! Siz hakikaten cahil bir milletsiniz."⁸⁵ Bu âyette; Hz. Lût'un kavminin cinsel ilişki konusunda neyin doğru ve fitrata uygun olduğunu düşünemedikleri ve bu nedenle de kadınları bırakıp erkeklerle ilişkiye girecek kadar cahil bir toplum oldukları ifade edilmektedir.

3.4. Hayâsızlık Yapmak

Hayâ kelimesi sözlükte "insanın kötülüklerden sakınması, onları terk etmesi" anlamına gelmektedir.⁸⁶ "Kişinin, yüzünün kızarması, başını öne eğmesi, gözlerini kaçırması, şaşkın davranışlar sergilemesi gibi hallerle dışa yansıyan davranış türü" şeklinde de tarif edilmiştir.⁸⁷ Bu bakımdan *hayâsızlık*, kişinin yüzü kızarmadan rahat bir şekilde kötülükleri işler hale gelmesi demektir. Hz. Lût kıssası *hayâsızlık* kavramını içselleştirmiş bir kavmi ve bu hayâsızlık nedeniyle insanın sürüklendiği hazin sonu anlatmaktadır. "Fakat onlar küstahlaşıp, "biz seni el âlemin işine karışmaktan, ötekini berikini kollayıp gözetmeye çalışmaktan menetmemiş miydik?" diye karşılık verdiler."⁸⁸ Bu âyet-i kerîmeden anlaşıldığı üzere Hz. Lût'un tam anlamıyla hayâsız bir toplum haline gelen kavmi, yapılan bütün uyarılara rağmen çok rahat bir şekilde bu hayâsızlığı işlemeye devam etmekle kalmamış, bu konuda önlerine çıkan engelleri bertaraf etmeye çalışmışlardır. Hayâsızlıklarının bir neticesi olarak uğradıkları azap, Kur'ân-ı Kerîm'de şu şekilde ifade edilmektedir: "Nihayet, gün doğarken korkunç bir deprem onları yakalayiverdi."⁸⁹

3.5. Müsriflik Yapmak

Sözlükte "haddi aşmak, ölçüyü geçmek, ölçüsüz yapmak"⁹⁰ gibi anlamlara gelen *israf* kelimesi "bir şeyi maksadının dışında değerlendirmek, boşa harcamak" gibi anlamlara da gelmektedir.⁹¹ Ölçü ve sınır tanımaksızın hareket etme tarzı olarak tanımlanan *israf*; insanın bazen ekonomik yaşantısında, bazen aile hayatında ve bazen de dinî yaşayışında ortaya çıkmaktadır. Yüce Allah, hayatının her anında israfa düşmesi muhtemel olan insanı rahmetine sığdırarak uyarılmış ve israf edenleri hele de bu israfı toplumsal hale getirenleri helak edeceğini buyurmuştur.⁹² Bu nedenle israf ile helak arasında yakın bir ilişki vardır. Nitekim Hz. Lût'un kavmi de toplumsal olarak israf çukuruna düşmüş ve bütün uyarılara rağmen bu israfta ısrar ederek helak edilmişlerdir.

"Siz kadınları bırakıp şehvetinizi tatmin etmek için erkeklerle ilişkiye giriyorsunuz. Böylesine iğrenç bir işi nasıl yapıyorsunuz? Olacak iş değil bu! Siz gerçekten azıp yoldan çıkmış müsrif bir topluluksunuz."⁹³

3.6. Fâsıklık Yapmak

Sözlükte "bir şeyi terk etmek, aşmak ve dışarı çıkmak"⁹⁴ gibi manalara gelen *fisk* kelimesi dinî bir terim olarak "Yüce Allah'ın emirlerini terk edip isyan ederek doğru yoldan sapmak, itaatsizlik etmek" gibi manalarda kullanılmaktadır. Bu kelimenin ism-i fâili olan *fâsık* ise "dinî ahkâmı kabul edip onaylayan, ardından da ihlal eden kişi" olarak tanımlanmaktadır.⁹⁵ Helak edilen kavimlerin en belirgin özelliklerinden bir tanesi de Yüce Allah'ın emirlerine karşı gelmeleri yani fâsık bir toplum olmalarıdır. Hz. Lût'un kavminin de fâsıklıkları nedeniyle helak edildiği beyan edilmektedir.

⁸⁵ en-Neml 27/55.

⁸⁶ Râğıb el-Isfehâni, *el-Müfredât*, 324.

⁸⁷ Mehmet Emin Özafşar vd., *Hadislerle İslam* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2014), 3/219.

⁸⁸ el-Hicr 15/70; el-A'râf 7/82; Hüd 11/79.

⁸⁹ el-Hicr 15/72-73.

⁹⁰ Râğıb el-Isfehâni, *el-Müfredât*, 493.

⁹¹ Mehmet Okuyan, *Çok Anlamlılık Bağlamında Kur'ân Sözlüğü* (İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2015), 423-424.

⁹² el-Enbiyâ 21/9.

⁹³ el-A'râf 7/81.

⁹⁴ Ebü't-Tâhir Meccüddin Muhammed b. Ya'küb b. Muhammed el-Firûzâbâdi, *el-Kamûsu'l-muhit* (Mısır: el-Matba'âtu'l-Emîriyye, 1301), 3/268.

⁹⁵ Râğıb el-Isfehâni, *el-Müfredât*, 796.

“(Ey Muhammed!) Lût’tan da bahset. Zira biz Lût’a hikmet ve ilim verdik. Ayrıca onu çirkin işler yapan bir toplumdaki kurtardık. O toplum gerçekten günaha batmış, dalalete saplanmış fâsık bir millettir.”⁹⁶

3.7. İhtiras Sahibi Olmak

Sözlükte “aşırı biçimde arzu etmek ve istemek”⁹⁷ anlamlarına gelen *hırs* kelimesinin türevi olan *ihtiras* “şiddetli bir hırs ve tamah ile bir şeyi yapmaya çalışmak”⁹⁸ şeklinde tarif edilmektedir. Kur’ân-ı Kerîm’de ise “ısrarla istemek”⁹⁹ ve “düşkün olmak”¹⁰⁰ gibi manalarda kullanılmaktadır. Hz. Lût kıssası *ihtiras* kavramının en belirgin bir şekilde müşahade edildiği kıssaların başında gelmektedir. Çünkü düştükleri fuhşiyattan kendilerini kurtarmak isteyen peygamberlerinin dahi helal olan tekliflerini görmezden gelmişlerdir.¹⁰¹

Lût kavminin yaptıkları bu çirkin işte nihai ihtiras noktasına ulaştıklarını ortaya koyan diğer bir delil ise bu ihtiras karşısında Hz. Lût’un düştüğü çaresizliği ifade eden şu âyet-i kerîmedir: “Lût, ‘keşke’ dedi, ‘size karşı koyacak bir gücüm olsa ya da sarp ve sağlam bir kaleye sığınma imkânım olsaydı.”¹⁰²

3.8. Kibirleşmek

Sözlükte “büyük olmak, cüsseli olmak” gibi anlamlara gelen *kibir* “kişinin kendini büyük ve üstün görmesi, gerçekleri kabul etmeyip hakka karşı inatla direnmesi” şeklinde tarif edilmektedir.¹⁰³ *Kibir* toplumsal açıdan insanlar arasında soğukluk yaşanmasına dolayısıyla da geçimsizliklere ve düşmanlıklara sebep olmaktadır. Yüce Allah’ın kerih görüp insanları şiddetle sakındırdığı *kibir* Kur’ân’da birçok yerde kişinin hidayete ermesine engel bir tavır olarak konu edilmektedir.¹⁰⁴ Nitekim Kur’ân-ı Kerîm’i anlamak ve ona tabi olabilmek için de kibirden uzak durulması gerektiği aksi halde onu anlamamanın mümkün olmayacağı açık bir şekilde beyan edilmektedir. Zira *kibir*, insan aklının sağlıklı düşünmesine engel olarak en açık delillere rağmen hakkı reddetmesine sebep olmaktadır.¹⁰⁵ Bu bakımdan Hz. Lût’un kavmine bakıldığında kibri görmek mümkündür. Zira Hz. Lût’un kavmi kibirleri nedeniyle peygamberlerinin hakka davetine kulak asmamış, doğru yolun farkında olmalarına rağmen görmezlikten gelmişlerdir. “Onlar şöyle dediler: ‘Ey Lût, bize ahlak dersi vermekten vazgeçmezsen bu memleketten sürgün edilip kovulacaksın.”¹⁰⁶

Sonuç olarak insanın toplumsal hayatını olumsuz yönde etkileyen *kibir* aynı zamanda ahiret hayatını da çıkmaza sürüklemektedir. Nitekim Hz. Lût kıssasından da anlaşılacağı üzere *kibir*, toplumları felakete sürükleyen bir hastalık olarak tarihin her döneminde sakınılması gereken olumsuz bir davranış olarak görülmüştür.

3.9. Hıyanet Etmek

Hz. Lût kıssasında olumsuzluk ifade eden bir başka kavram da *hıyanet* kavramıdır. *Hıyanet* kelimesi sözlükte “verilen sözü ve güvenceyi gizliden bozmak suretiyle hakka aykırı davranmak” şeklinde tanımlanmaktadır.¹⁰⁷ Kur’ân’da *hıyanet* kavramı insanın Yüce Allah’a, peygambere, kendi nefesine, yapılan bir anlaşmaya, verilen bir söze ve duyulan güvene hıyanet şeklinde farklı kullanımlara sahiptir.¹⁰⁸

⁹⁶ el-Enbiyâ 21/74.

⁹⁷ Râğıb el-İsfehânî, *el-Müfredât*, 324.

⁹⁸ Mehmed Salâhî, *Kâmûs-ı Osmânî* (İstanbul: Mahmud Bey Matbaası, 1895), 244.

⁹⁹ en-Nahl 16/37; Yûsuf 12/103.

¹⁰⁰ el-Bakara 2/96.

¹⁰¹ Hûd 11/78-79.

¹⁰² Hûd 11/80.

¹⁰³ Râğıb el-İsfehânî, *el-Müfredât*, 886.

¹⁰⁴ Lokmân 31/18-19; el-İsrâ 17/37; el-Hadîd 57/23.

¹⁰⁵ es-Secde 32/15; el-A’râf 7/146.

¹⁰⁶ eş-Şuarâ 26/165-167.

¹⁰⁷ Râğıb el-İsfehânî, *el-Müfredât*, 370.

¹⁰⁸ el-Enfâl 8/27, 58; Yûsuf 12/52; el-Bakara 2/187; el-Mü’min 40/19; Burhan Sümertaş, “Kur’ân’da Hıyanet Kavramı”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 31 (2010), 213.

Kavmini doğru yola davet eden Hz. Lût da Hz. Nûh gibi karısının ihanetine uğramıştır.¹⁰⁹ Yüce Allah'ın sâlih kullarından olan Hz. Lût'un kendisine verilen risâlet görevini bihakkin yerine getirirken ihanetlerin en büyüğüne uğraması ve bu ihanete rağmen mücadeleden yılmaması, kıyamete kadar hakka davet eden bütün davetçilerin türlü hiyanetler karşısında vermeleri beklenen mücadeleye örnek olacak şekilde Kur'ân'da kıssa edilmektedir.

Buradaki ihanetin genel görüşe göre zina ihaneti olmadığını vurgulayan müfessirler Yüce Allah'ın hiçbir peygamberi eşinin zina etmesiyle imtihan etmediğini söylemektedirler.¹¹⁰

3.10. Nankörlük Yapmak

“Bir şeyi örtmek, nimeti inkâr etmek” anlamındaki *küfür*¹¹¹ kelimesinden türetilen *nankörlük* kelimesi, *şükür* teriminin zıddı olarak kullanılmaktadır.¹¹² *Nankörlük* Kur'ân-ı Kerîm'de de *şükürün* zıddı anlamında kullanılmakta¹¹³ ve “nankörlükte aşırı giden” anlamındaki *kefûr* kelimesiyle ifade edilmektedir.¹¹⁴ En büyük nankörlük hiç şüphesiz Yüce Allah'ı ve Resulünü dolayısıyla risâlet müessesesini kabul etmemek ve risâletin ortaya koyduğu hayatı tanımamaktır. Bu bakımdan Hz. Lût'un kendilerini davet ettiği selim fitrat nimetini kabul etmeyen kavmi de *nankörlük* kavramı ve acı neticeleri açısından ibret alınması gereken tarihî bir vakıa olarak bilinmektedir. “Lût, şiddetli azabımıza çarptırılacakları hususunda onları uyardı, ama onlar bu uyarıları şüpheyile karşılayıp hiç umursamadılar.”¹¹⁵

3.11. Bozgunculuk Çıkarmak

Bozgunculuk, “ister az ister çok olsun bir şeyin itidalden çıkması” anlamına gelen *fesad* kelimesinin bir türevidir.¹¹⁶ Zira *fesad* Kur'ân-ı Kerîm'de de “bozgunculuk yapmak” şeklinde tercüme edilmektedir.¹¹⁷ Nitekim helak edilen kavimler yeryüzünde fitratı ve toplumsal hayatı ifsat edip bozgunculuk yapmaları nedeniyle helak edilmişlerdir.¹¹⁸

Tarih her zaman bozguncu kavimlere ve bu bozgunculara karşı mücadele veren davetçilere sahne olmuştur. Bu davetçiler toplu bir şekilde helak edilmemek için bozguncuları ıslah etmeye çalışmışlardır. Nitekim bozgunculuktan uzak duran akıl sahiplerinin toplumun fesadına engel olmadıkları sürece onlarla helak olmaktan kurtulmaları mümkün değildir.¹¹⁹

Helak edilen kavimlerin ortak özelliği olan *bozgunculuk*, ahlaki ve insani bakımdan çöküntü içerisinde olan Hz. Lût'un kavminde had safhaya ulaşmıştır. Nitekim bu bozgunculuk, peygamberlerinin her türlü alıkoyma mücadelesine rağmen Hz. Lût'un kavmini azabı talep edecek bir noktaya getirmiştir.

“Lût'un uyarılarına kavminin cevabı, “Mademki sen özü sözü doğru bir kimsesin, o halde bizi tehdit edip durduğun şu Allah'ın azabını getir de görelim!” demekten ibaret oldu. Bunun üzerine Lût, “Rabb'im! Fesada uğramış bu halka karşı sen yardım eyle bana!” diye dua etti.”¹²⁰

¹⁰⁹ et-Tahrîm 66/10.

¹¹⁰ Kurtubî, *el-Câmi' li-ahkâmi'l-Kur'ân*, 21/103; Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmülî et-Taberî el-Bağdâdî, *Câmi'u'l-beyân 'an te'vili âyi'l-Kur'ân*, thk. Abdullah b. Abdulmuhsin et-Türkî (Kahire: Hicr, 2001), 28/112; Ebû Muhammed Muhyissünne el-Hüseyn b. Mes'ûd b. Muhammed el-Ferrâ' el-Begavî, *Me'âlimü't-tenzil* (Riyâd: Dâru Taybe, 1409), 8/170.

¹¹¹ Mustafa Sinanoğlu, “Küfür”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2002), 26/533.

¹¹² Mustafa Çağrı, “Nankörlük”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2006), 32/382.

¹¹³ el-Bakara 2/152; İbrâhîm 14/7.

¹¹⁴ ez-Zuhruf 43/15; Sebe' 34/17; Râğîb el-İsfehânî, *el-Müfredât*, 920.

¹¹⁵ el-Kamer 54/33-36.

¹¹⁶ Râğîb el-İsfehânî, *el-Müfredât*, 795.

¹¹⁷ el-Bakara 2/11, 205.

¹¹⁸ el-Fecr 89/6-13.

¹¹⁹ Hûd 11/116-117.

¹²⁰ el-Ankebût 29/28-30.

3.12. Eşkîyalık Yapmak

Sözlükte “bedbaht, talihsiz, günahkâr, asi” gibi anlamlara gelen *şakî* kelimesinin çoğulu olan *eşkîya* “yol kesen, haydut ve haramî” anlamlarında kullanılmaktadır. Genel anlamda *eşkîyalık*, “silah vb. zorlamalarla yol kesip veya baskın yaparak mala ve cana tecavüz etmek ve kamusal huzuru bozmak” şeklinde tarif edilmektedir.¹²¹ *Eşkîyalık* Kur’ân-ı Kerîm’de “yol kesmek” ve “toplantılarda edebe aykırı fiiller işlemek” anlamında kullanılmaktadır.¹²² Ayrıca Kur’ân-ı Kerîm’de yol kesip baskın yapmak suretiyle *eşkîyalık* yapmak Yüce Allah ve peygamberine savaş açmakla eş tutulmaktadır.¹²³

Hız. Lût’un kavminin diğer bir karakteri de *eşkîyalıktır*. Nitekim bu *eşkîyalık* karakterinin, insanların gelip geçtikleri yollar üzerinde bahçeleri bulunan Hız. Lût’un kavminin helakine sebep olacak olan söz konusu çirkin işe yol açtığı da söylenmektedir. Bu durum şu şekilde anlatılmaktadır:

“Sodom ve çevre illerde yaşayan Hız. Lût’un kavminin, insanların gelip geçtikleri yollar üzerinde bahçeleri bulunmaktaydı. Kuraklık ve kıtlık zamanlarında bahçelerini koruyabilmek için bir yöntem geliştirme kararı alarak yoldan geçenlerin önünü kesip elbiselerini soymuş ve mallarını gasp etmişlerdi. Hatta kadın erkek demeden ırzlarına geçip öldürmüşler ve zamanla bunu adet haline getirmişlerdi. Bununla da yetinmeyerek Hız. Lût’un kavminin erkekleri yol kenarlarında oturup yoldan geçenlere taş atıyor ve taşın isabet ettiği kişiyi fuhuş yapılmaya daha layık görüyorlardı. Bu zorbalığın yanında onları kendilerine karşı borçlu çıkartıyorlardı. Bu çirkin işi yaptıkları kişinin şikâyetçi olması halinde ise kavmin sözde hâkimleri kendi lehlerinde karar veriyordu.”¹²⁴

3.13. Zulmetmek

Sözlükte “eziyet etmek, sapmak, haddi aşmak, hakka tecavüz etmek” gibi anlamlara gelen *zulüm* kelimesi genel olarak “bir şeyi ait olduğu yerden başka yere koyma” şeklinde tarif edilmektedir.¹²⁵ Bu bakımdan bir eşyayı veya bir olayı Yüce Allah’ın belirlemiş olduğu sınırlar haricinde kullanmak veya değerlendirmek de *zulüm* sayılmaktadır.¹²⁶ *Zulüm* Kur’ân-ı Kerîm’de cezası en hızlı, en şiddetli ve henüz dünyada iken verilen suçların başında zikredilmektedir.¹²⁷ Kur’ân-ı Kerîm’deki birçok kavmin helak ediliş sebeplerinden biri de elçilerin uyarılarına aldırış etmeyip zulüm ve azgınlıkta aşırı gitmeleri veya zulme seyirci kalmalarıdır. Nitekim Hız. Lût’a gitmeden önce Hız. İbrahim’e Hız. İshak’ı müjdelemek için uğrayan melekler, zalimliklerinden dolayı Hız. Lût’un kavmini helak etmek için gönderildiklerini söylemektedirler. “Elçilerimiz/Melekler İbrahim’e evladı olacağına dair müjde vermeye geldiklerinde: ‘Bilgin olsun’ dediler, ‘biz şu memleketi yok etmekle vazifelendirildik; çünkü orda yaşayan halk zalim kimselerdir.’”¹²⁸

Hız. Lût’un yaptıkları zulüm nedeniyle helak edilen kavmi üzerinden kıyamete kadar gelecek olan bütün toplumlara mesaj veren Kur’ân-ı Kerîm, zulümden vazgeçmeyen zalimlerin de mutlaka helak edileceğini haber vermektedir.¹²⁹

¹²¹ Ali Bardakoğlu, “Eşkîya”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1988), 11/463.

¹²² el-Ankebût 29/29.

¹²³ el-Mâide 5/33.

¹²⁴ Taberî, *Târîhu'l-ümem*, 1/151-152; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 1/178; Köksal, *Peygamberler Tarihi*, 279.

¹²⁵ Râğîb el-İsfehânî, *el-Müfredât*, 462.

¹²⁶ et-Talâk 65/1.

¹²⁷ eş-Şuarâ 26/227.

¹²⁸ el-Ankebût 29/31.

¹²⁹ Hüd 11/82-83.

3.14. Hile Yapmak

Son olarak *hile/mekr* de Hz. Lût kıssasında değerler eğitimi açısından olumsuzluk ifade eden bir diğer kavram olarak gün yüzüne çıkmaktadır. *Hile* kelimesi sözlükte “bir kimseyi yanlış bir düşünce uyandırmak yolu ile amacından saptırmak, başkasının yapacağı işe engel olmak” şeklinde tanımlanmaktadır.¹³⁰ Kur'ân-ı Kerîm'de ise hem Allah'ın hem de insanların tuzak kurması şeklinde kullanılmaktadır.¹³¹ *Hile* Hz. Peygamber'in ifadesiyle insanları aldatmak ve doğru sözlü olmamak gibi birçok olumsuzluk ifade eden davranışlar için de kullanılmaktadır.¹³²

Hz. Lût'un kavmi peygamberlerine karşı çıkmakla birlikte onu ve ailesini yurtlarından çıkarmanın planlarını yapmış ve Hz. Lût'u davasından vazgeçirip yıldırmaya çalışmışlardır. “Kavminin verdiği cevap ise: ‘Lût'un ailesini memleketimizden kovalım. Güya onlar pek namuslu insanlarmış(!) diyerek Lût'a karşı çıkmaktan ibaret oldu.”¹³³ Âyetteki “Lût'u ailesiyle birlikte yurdunuzdan çıkartın” ve “onlar temiz kalmak isteyen kimselermiş” şeklindeki ifadelerin Hz. Lût'un gıyabında söylendiği anlaşılmaktadır. Bu da peygamberlerinin aleyhinde plan yapan Hz. Lût'un kavminin hileye başvurduklarını ortaya koymaktadır. Şüphesiz bu hile onların korkunç helak ile karşılaşmalarından önceki son kozları olmuştur. “Uyarıldıkları halde doğru yola gelmeyen o topluluğun üzerine yağın taş yağmuru gerçekten çok korkunçtu.”¹³⁴

Sonuç olarak şu söylenebilir ki İslam'ı dava edinmiş bir davetçi, en yakınındaki kimseler tarafından kurulmuş olsa bile bütün tuzaklara rağmen mücadelesine yılmadan devam etmelidir. Nitekim Hz. Lût'un peygamberlik hayatı bu mücadelenin en güzel örneklerindedir.

Sonuç

Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Lût Kıssasında Zikredilen Olumsuz Tutum ve Davranışların Değerler Eğitimi Açısından Tahlili başlıklı bu makalede özetle aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Kur'ân-ı Kerîm'in anlattığı tevhid, ahiret inancı, takva vb. üstün ahlak prensipleri kıssalarda tarihî gerçeklerle dile getirilerek daha dikkat çekici bir biçimde anlatılmaktadır. Bu nedenle Kur'ân kıssaları tarihte yaşanmış hakikatlerdir ve kaynağı ilahi vahiydir. Amacı, Kur'ân'ın da amacı olan insanlığa ibret vermek, nefis ve şeytandan sakındırmak, insanları düşündürmektir. Asıl gaye Kur'ân'ın ve hükümlerinin daha iyi bir şekilde anlaşılmasını sağlamak ve insanlara Kur'ân'ı hayatlarına tatbik etmeleri için yardımcı olmaktır. Bu nedenle kıssalar soyut düşünceleri somutlaştırarak akılda kolayca yer etmekte ve hayatı şekillendirmede insana yol göstermektedirler.

2. Kur'ân-ı Kerîm, geçmiş kavimlerin cinsel konularda düşmüş olduğu ifsadı ve bundan dolayı uğramış oldukları azabı Hz. Lût kıssasında örnek vererek gerek câhiliye dönemindeki insanlardan gerekse kıyamete kadar ilahi vahye muhatap olacak olan tüm toplumlardan, bu konudaki davranışlarında kendilerine çekidüzen vermelerini istemektedir.

3. Yüce Allah geçmişte yaşanan olaylardan ibret alınması için Hz. Lût kıssasında olduğu gibi Kur'ân-ı Kerîm'de pek çok peygamberin kavimlerinden örnekler vermektedir. Benzer durumlardan, benzer sonuçlar doğabileceği bildirilerek kıyamete kadar sakınılması gereken tutum ve davranışlar defaatle ifade edilmektedir.

4. Dünyada huzurun, barışın ve iyiliğin hâkim olabilmesi, insanların yaşantılarıyla mutlu olabilmesi için birtakım değerlerin var olması kaçınılmazdır. İnsan hak ve hukukunun

¹³⁰ Râğıb el-İsfehânî, *el-Müfredât*, 1007.

¹³¹ Âl-i İmrân 3/54.

¹³² Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc Müslim, *el-Câmi'u's-sahîh*, nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî (Kahire: y.y., 1374-75/1955-56), “İman”, 43.

¹³³ en-Neml 27/56.

¹³⁴ en-Neml 27/57-58.

korunması, haksızlıkların yaşanmaması için bazı değerlerin insanlar tarafından kabul görmesi şarttır. Nitekim değerler insanların hayatını kolaylaştırmakla birlikte insan ilişkilerini de sağlamlaştıran birer mihenk taşı mesabesindedirler. Değerlerini yitirmiş insanların ve bu insanlardan meydana gelen toplumların birlik ve beraberlik içerisinde huzur ve refaha ulaşmaları mümkün değildir. Bu bağlamda sözleriyle ve yaşantılarıyla insanlara örnek olan peygamberler, insanlara Yüce Allah'a nasıl kulluk etmeleri gerektiğini öğretmektedirler. Bu doğrultuda emir ve yasakların sınırlarını çizerek insanın yapması ve yapmaması gereken davranışları ortaya koyan Kur'an-ı Kerim, peygamber kıssalarını çokça örnek olarak vermektedir. Nitekim üsve-i hasene olan peygamberler her bir ferdin ve toplumun örnek alması gereken yegâne kimselerdir. Bu bakımdan Kur'an kıssalarında peygamberlerin hayatlarından kesitler sunularak onların üstün ahlaklarının örnek alınmasının istenmesi, Kur'an kıssalarını değerler eğitimi açısından önemli kılmaktadır.

5. Kıssaların da içinde olduğu hikâye ile eğitim metodu, din ve ahlak eğitimi için bilinen metotların en önemlilerindedir. Zira Kur'an-ı Kerim de geçmiş peygamberlerin, kavimleriyle olan mücadelelerini anlatan kıssaları aktarırken birçok açıdan onların örnek alınmasını istemektedir. Bu minvalde mümin bir kimseden beklenen vahiy ile desteklenen peygamberlerden ortaya çıkan dinî ve ahlaki değerlere tabi olmasıdır. Hiç şüphesiz bu değerler, insanlığın huzura kavuşmasında bugüne kadar olduğu gibi kıyamete kadar da bütün insanlık için birer kılavuz mesabesindedirler.

6. İnsanların dikkatini çekmeye çalışan, onları düşünmeye, tefekkür etmeye ve öğüt almaya çağıran Kur'an-ı Kerim, muhataplarından peygamber kıssalarını okurken kendi hisselerine ne düştüğünü ve bu mesajların insanların hayatlarını ne şekilde değiştirdiğini düşünmelerini istemektedir. Bu bakımdan Hz. Lût kıssasında bir kavmin topluca helak edilmesine sebep olan olumsuz tutum ve davranışların sonuçlarıyla birlikte iyice tasavvur edilmesi gerekmektedir.

7. Hz. Lût'un kavmi zina etmekle kalmayıp kendilerinden önce hiç kimsenin yapmadığı erkekler arasındaki eşcinsel ilişki fiilini işlemişlerdir. Bu nedenle de haddi aşan bir toplum haline gelmişler ve neticede helak edilmişlerdir. Nitekim geçmiş kavimler, birçok günah işlemelerinden ziyade bir günahı ısrarla işlemeleri nedeniyle helak edilmişlerdir. Günümüz toplumunda ise geçmişte helâka sebep olan pek çok günahın ısrarla işlenmesi, içerisinde olunan vahim durumu açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Hiç şüphesiz ahirette insanı helak olmaktan kurtaracak yegâne çözüm, bu günahlara karşı durup toplumun ıslahı için çalışmaktır.

8. Yüce Allah'ın sâlih kullarından olan Hz. Lût, kendisine toplumun ıslahı için verilen risâlet görevini bihakkın yerine getirmiştir. Nitekim türlü entrikalara rağmen mücadeleden yılmaması kıyamete kadar hakka davet eden bütün davetçilerin türlü zorluklara karşı verecekleri mücadele bakımından örnek bir hayat olarak Kur'an'da kışa edilmektedir.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Finansman/Funding: Yazar, bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadığını kabul eder. / The author acknowledges that he received no external funding in support of this research.

Çıkar Çatışması / Competing Interests: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan eder. / The author declares that have no competing interests.

Kaynakça

- Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî. *el-Müsned*. nşr. Ebû Hâcir Muhammed Saîd Besyûnî. Beyrut: y.y., 1405/1985.
- Âlûsî, Ebû's-Senâ Şihâbüddîn Mahmûd b. Abdillâh b. Mahmûd el-Hüseynî el-Âlûsî. *Rûhu'l-me'ânî fi tefsîri'l-Kur'âni'l-'azîm ve's-seb'î'l-messânî*. 30 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 1985.
- Arpağuş, Hatice Kelpetin. "Kıssanın Ahlaki Fonksiyonu". *Diyanet Dergisi* 160 (2004), 5-16.
- Atay, Cemalettin Cuma. *Kitab-ı Mukaddes ve Kuran-ı Kerim'de Lut ve Lut Kıssası*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- Atik, Mehmet Kemal. "Kur'ân'da Lut Kavmi ve Düşündürdükleri". *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2 (1988), 287-308.
- Bağış, Mehmet. *Kur'ân'daki Peygamber Kıssalarında Değerler Eğitimi*. Ankara: İlâhiyat Yayınları, 2021.
- Balık, Emrah. *Kur'ân'da Hz. Lût Kıssasının Değerler Eğitimi Açısından Tahlili*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Bardakoğlu, Ali. "Eşkiya". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 11/463-466. İstanbul: TDV Yayınları, 1988.
- Begavî, Ebû Muhammed Muhyissünne el-Hüseyn b. Mes'ûd b. Muhammed el-Ferrâ' el-Begavî. *Me'âlimü't-tenzîl*. 8 Cilt. Riyâd: Dâru Taybe, 1409.
- Çağrı, Mustafa. "Nankörlük". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 32/382-383. İstanbul: TDV Yayınları, 1988.
- Çatak, Adem - Vural, Ahmet. "Lût Fassı Bağlamında İbn Arabî'de Tasarruf Kavramı". *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi* 3/2 (2018), 34-46. <https://doi.org/10.26899/inciss.198>
- Debreli Vildan Fâik. "Hûd Sûresi'nde Hz. Lût ve Kavmi". çev. Bilâl Temiz. *EKEV Akademi Dergisi -Sosyal Bilimler-* 12/35 (2008), 311-332.
- Doğan, D. Mehmet. *Doğan Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Pınar Yayınları, 2005.
- Dzaiy, Hewa Khalid İbraheem. *Kur'an Kıssalarının Eğitsel Boyutları (Hz. Adem, Hz. Nuh, Hz. Hud, Hz. Saleh, Hz. Lut Örneği)*. Bingöl: Bingöl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Ebû Dâvûd, Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdî. *es-Sünen*. Kahire: Dâru İhyâi's-Sünneti'n-Nebeviyye, ts.
- Esen, Hüseyin. "Zina". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 44/440-444. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.
- Fîrûzâbâdî, Ebû't-Tâhir Mecdüddîn Muhammed b. Ya'kûb b. Muhammed el-Fîrûzâbâdî. *el-Kamûsu'l-muhît*. 4 Cilt. Mısır: el-Matba'âtu'l-Emîriyye, 1301.
- Güneş, Abdulhalim, *Kur'an-ı Kerim ve Kitab-ı Mukaddes'te Hz. Lut (as) Kıssası*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- İbn Kesîr, Ebû'l-Fidâ' İmâdüddîn İsmâîl b. Şihâbiddîn Ömer b. Kesîr b. Dav' b. Kesîr el-Kaysî el-Kureşî el-Busrâvî ed-Dımaşkî eş-Şâfiî. *el-Bidâye ve'n-nihâye*. 4 Cilt. Beyrut: Mektebetü'l-Me'arif, 1981.
- İbn Kesîr, Ebû'l-Fidâ' İmâdüddîn İsmâîl b. Şihâbiddîn Ömer b. Kesîr b. Dav' b. Kesîr el-Kaysî el-Kureşî el-Busrâvî ed-Dımaşkî eş-Şâfiî. *Tefsîrül-Kur'âni'l-'azîm*. thk. Sâmi bin Muhammed Selâme. Riyad: Daru't-Tayyibe, 1999.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd Mâce el-Kazvîni. *es-Sünen*. Beyrut: Dâru'l-Ceyl, 1998.
- Katar, Mehmet. "Tevrat'ın Lut Kıssası Üzerine Bir Araştırma". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 48/1 (2007), 57-76. https://doi.org/10.1501/llhfak_0000000929
- Kaya, Remzi. "Kur'ân-ı Kerim Kıssaları ve Düşündürdükleri". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 11/2 (2002), 31-58.
- Kırkız, Mustafa. *Kutsal Kitaplardaki Tarihi Olaylar ve Edebi Yorumu (Hz. Adem'den Hz. Lut'a Kadar)*. Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2009.

- Köksal, Mustafa Asım. *Peygamberler Tarihi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2004.
- Kur'an-ı Kerim Meali Anlam ve Yorum Merkezli Çeviri*. çev. Mustafa Öztürk. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2021.
- Kurtubî, Ebû 'Abdullâh Muhammed b. Ahmed el-Hazrecî el-Kurtubî. *el-Câmi' li-ahkâmi'l-Kur'ân*. nşr. Hişâm Semîr el-Buhârî. 24 Cilt. Riyad: Dâru 'Âlemi'l-Kutub, 1423/2003.
- Kutup, Seyyid. *Fî Zilâli'l-Kur'ân*. 8 Cilt. Beyrut: İhyâu't-Turâsi'l-Arabiyye, 1967.
- Mehmed Salâhî. *Kâmûs-ı Osmânî*. İstanbul: Mahmud Bey Matbaası, 1895.
- Mevdûdî, Ebu'l-A'lâ. *Kur'an'a Göre Dört Terim*. çev. Osman Cilacı. İstanbul: Beyan Yayınları, 1989.
- Mevdûdî, Ebu'l-A'lâ. *Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi ve Peygamberler*. çev. Ahmet Asrar. Ankara: Pınar Yayınları, 1992.
- Mevdûdî, Ebu'l-A'lâ. *Tefhimul-Kur'an*, çev. Muhammed Han Kayani vd. 7 Cilt. İstanbul: İnsan Yayınları, 1997.
- Müftüoğlu, Ömer. *Kur'an'da Lut Kavmi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1999.
- Müslim, Ebû'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc. *el-Câmi'u's-sahîh*. nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî. Kahire: y.y., 1374-75/1955-56.
- Okumuşlar, Muhiddin. "Din Eğitiminde Etkin Bir Yöntem Olarak Hikâye". *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 21 (2006), 237-252.
- Okuyan, Mehmet. *Çok Anlamlılık Bağlamında Kur'ân Sözlüğü*. İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2015.
- Özafşar, Mehmet Emin vd. *Hadislerle İslam*. 7 Cilt. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2014.
- Polat, Kemal. "Lût Kıssasına Kitab-ı Mukaddes ve Kur'ân Perspektifinden Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım". *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 24 (2005), 147-165.
- Râğîb el-İsfehânî, Ebû'l-Kâsım el-Huseyn b. Muhammed er-Râğîb el-İsfehânî. *el-Müfredât fî ğarîbi'l-Kur'ân*. nşr. Safvân 'Adnân ed-Dâvûdî. Beyrut: Dâru'l-Ğalem, 1412.
- Râzî, Ebû Abdillâh (Ebû'l-Fazl) Fahrüddîn Muhammed b. Ömer b. Hüseyin er-Râzî et-Taberistânî. *Mefâtihu'l-gayb*. 32 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1421/2000.
- Sâbûnî, Muhammed Ali. *Safvetü't-tefâsîr*. 3 Cilt. Beyrut: Daru'l-Kur'ani'l-Kerim, 1402/1981.
- Sinanoglu, Mustafa. "Küfür". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 26/533-536. Ankara: TDV Yayınları, 2002.
- Sümertaş, Burhan. "Kur'ân'da Hıyânet Kavramı". *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 31 (2010), 205-231.
- Şahan, Ramazan. *Kur'an-ı Kerim'de Lut (as), Bununla İlgili İsrailiyyat ve Günümüze Mesajları (Bir Konu Tefsiri Denemesi)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2000.
- Şevkî, Ebu Halil. *Atlasu'l-Kur'ân*. Beyrût: Dâru'l-Fikri'l-Muâsir, 2003.
- Şişman, Simon. "Lut Gölü Yazmaları". çev. Âsaf Hâlet Çelebi. *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi* 2/1 (1957), 37-58.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmülî et-Taberî el-Bağdâdî. *Câmi'u'l-beyân 'an te'vîli âyi'l-Kur'ân*. thk. Abdullah b. Abdulmuhsin et-Türkî. 26 Cilt. Kahire: Hicr, 2001.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmülî et-Taberî el-Bağdâdî. *Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk*. 13 Cilt. Mısır: y.y., 1326.
- Tan, Zeki. *Kur'an'a Göre Hz. Salih, Hz. Lut, Hz. Şuayb Kavimlerinin İnkırazında Ma'siyetin Rolü*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1994.
- Temiztürk, Halil – Büyük, Enes. "Güngör Karauğuz, Hz. Nuh, Hz. İbrahim ve Hz. Lut Bağlamında Kur'an Arkeolojisi -Bir Yöntem Teklifi-". *İslam Araştırmaları Dergisi* 51 (2024), 181-189. <https://doi.org/10.26570/isad.1414833>
- Tuncer, Faruk. "Hz. Lut'un Kavmine Karşı Kızlarını Sunmasının Anlamı". *Darulfunun İlahiyat* 26 (2012), 111-136.

- Yaşaroğlu, Mehmet Kâmil. "Livâta". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 27/198-200. Ankara: TDV Yayınları, 2003.
- Yazar, Rumeysa. "Kur'an'da Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Eşcinselliğe Sosyolojik Bakış". *Journal of Analytic Divinity* 4/1 (2020), 196-213. <https://doi.org/10.46595/jad.735882>
- Yazır, Elmalılı Muhammed Hamdi. *Hak Dini Kur'ân Dili*. 10 Cilt. Ankara: Akçağ Yayınları, 2006.
- Yıldız, Muharrem. *Kitab-ı Mukaddes ve Kur'an-ı Kerim açısından Ad-Semud ve Lut Kavimleri*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1988.
- Yiğit, İsmail. *Peygamberler Tarihi*. İstanbul: Kayıhan Yayınları, 2007.
- Zuhayli, Vehbe. *Tefsiru'l-münir*. çev. Hamdi Arslan vd. 25 Cilt. İstanbul: Bilimevi Basım Yayınları, 2003.